

Hanna-Kaisa Laurila

Seinäjoen ammattikorkeakouluopiskelijoiden yrittäjyysintentioiden kehittyminen

Korkeilla yrittäjyysintentioneilla aloittaneiden opiskelijoiden tapautus tutkimus

Opinnäytetyö

Syksy 2014

Liiketalouden yksikkö

Liiketalouden koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketoiminnan ja kulttuurin yksikkö

Koulutusohjelma: Liiketalous

Tekijä: Hanna-Kaisa Laurila

Työn nimi: Seinäjoen ammattikorkeakouluopiskelijoiden yrittäjyysintentioiden kehittyminen: Korkeilla yrittäjyysintentioneilla aloittaneiden opiskelijoiden tapaustudkimus

Ohjaaja: Elina Varamäki

Vuosi: 2014 Sivumäärä: 68 Liitteiden lukumäärä: 2

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten SeAMKin korkeilla yrittäjyysintentioneilla aloittaneiden opiskelijoiden yrittäjyysintentionot ovat kehittyneet opintojen edetessä ja mitkä muut vahvasti vaikuttavat tekijät ovat opiskelijoiden yrittäjyysintentiontien taustalla. Aineisto tutkimukseen on kerätty Entre Intentio -tutkimuksen saaduista tuloksista.

Tutkimuksen teoriaosuudessa pääpaino on Ajzenin (1991) suunnitellun käyttäytymisen mallilla sekä yrittäjyyskasvatuksen ja -koulutuksen merkityksellä intentiontien selittäjänä. Tarkastelussa ovat myös aiemmat nuorten yrittäjyysintentiontutkimukset. Työn empiirinen osuus muodostui teemahaastatteluista.

Kaikilla tutkimukseen osallistuneilla opiskelijoilla yrittäjyysintentiontaso oli pysynyt korkealla. Tutkimusjoukosta suurimmalla osalla koulutuksen todettiin vahvistaneen yrittäjyysaikomusta. Osalla yrittäjyysaikomus oli puhjennut jo omaksi yritystoiminnaksi.

Päämotiiveina yrittäjyydelle olivat vapauden tunne, itsenäisyys ja mahdollinen taloudellinen hyvinvointi. Yrittäjyysintentiontoita vahvasti selitti myös perhetausta sekä omien taitojen hyödyntäminen.

Yrittäjyysopetukselle toimenpiteenä ehdotettiin konkreettisempaa ja käytännönläheisempää yrityksen perustamisvaiheen läpikäymistä sekä harjoittelujaksojen lisäämistä ammattiosaamisen kehittämiseksi.

Avainsanat: yrittäjyysintentiontio, yrittäjyyskasvatus, yrittäjyyskoulutus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Business Administration

Author: Hanna-Kaisa Laurila

Title of thesis: Development of Students' Entrepreneurship Intentions at Seinäjoki University of Applied Sciences: Case of students with high intentions for entrepreneurship at the start of their studies

Supervisor: Elina Varamäki

Year: 2014   Number of pages: 68   Number of appendices: 2

The goal of this thesis is to examine how the entrepreneurial intentions of students with high intentions for entrepreneurship at the start of studies have developed during their studies, and what other significant factors underlie high intentions for entrepreneurship. The material for this thesis was gathered from the results of Entre Intentio tool.

In the theoretical part of this thesis, the main focus is on the Theory of planned behavior by Ajzen (1991) and the significance of entrepreneurship education as factors explaining high intentions for entrepreneurship. Earlier studies on young people's entrepreneurial intentions are also under analysis. The empirical part of this thesis is based on semi-structured interviews.

Intentions for entrepreneurship had remained high among all the participants. Among most of them, education had strengthened their intention to become an entrepreneur. Part of the participants had already started their own businesses.

The main motives for starting entrepreneurship were the feeling of freedom, independence, and the probability of economic well-being. Family background and the utilization of one's skills were also counted as strong factors.

It was suggested for the entrepreneurship education provided by Seinäjoki University of Applied Sciences to go through the phase of setting up a business in a more practical way and to add more internship periods to enhance students' professional skills.

Keywords: entrepreneurial intention, entrepreneurial education, entrepreneurial training

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
1 JOHDANTO	7
1.1 Opinnäytetyön taustaa	7
1.2 Opinnäytetyön tavoitteet	8
1.3 Opinnäytetyön merkitys yhteiskunnalle	9
1.4 Keskeisten käsitteiden määrittely	10
2 YRITTÄJYYSINTENTIOIT JA NIIHIN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	12
2.1 Yrittäjyysintentiosta yleisesti	12
2.2 Yrittäjyysintentioita selittävä TPB-malli - suunnitellun käyttäytymisen teoria	13
2.3 Piirreteoria ja pystyvyysuskomus yrittäjyysintentioiden taustalla	15
2.4 Yrittäjyysintentioihin vaikuttavat henkilötekijät.....	17
2.5 Nuorten yrittäjyysintentiotutkimuksia Suomessa	21
3 YRITTÄJYYSKASVATUKSEN JA -KOULUTUKSEN MERKITYS INTENTIOIDEN MUODOSTUMISESSA	24
3.1 Yrittäjyyskasvatus ja yrittäjyyskoulutus	24
3.2 Yrittäjyyskasvatus ja yrittäjämäisyyttä tukevat oppimismenetelmät ammattikorkeakouluissa.....	26
3.3 Aikaisempia tutkimustuloksia yrittäjyyskoulutuksen vaikutuksesta yrittäjyysintentioihin	28
3.4 Entre Intentio -tutkimuksen tuloksia	30
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	35
4.1 Tutkimusmenetelmänä laadullinen case-tutkimus.....	35
4.2 Tiedonkeruumenetelmänä teemahaastattelu	38
4.3 Analysointimenetelmänä sisällönanalyysi ja teemoittelu	40
5 TULOKSET	41

5.1 Teemahaastattelut	41
5.1.1 Opiskelijan yrittäjyysaikomukset	41
5.1.2 Opintojen merkitys yrittäjyysaikomuksen muodostumiseen	46
5.1.3 Lähipiirin tuen merkitys yrittäjyysaikomuksen muodostumiseen	49
5.1.4 Yrittäjyysaikomukseen vaikuttavat tekijät	50
5.1.5 Kehittämisehdotuksia yrittäjyyden kiinnostavuuden lisäämiseksi uravaihtoehtona	55
6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	58
LÄHTEET	61
LIITTEET	68

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Ajzenin (1991) suunnitellun käyttäytymisen teoria.	13
Kuvio 2. Yrittäjään liitettyjä ominaisuuksia (Hornaday 1982).	16
Taulukko 1. Tutkimukseen osallistuneiden opiskelijoiden taustatiedot ja haastattelu-aika.....	41
Taulukko 2. Tilanne yrittäjyyden suhteen opiskelijoiden keskuudessa.....	43
Taulukko 3. Koulutuksen vaikutus yrittäjyysaikomuksiin opiskelijoiden keskuudessa.	48
Taulukko 4. Eniten vaikuttaneet tekijät yrittäjyysintentioiden taustalla.	54

1 JOHDANTO

1.1 Opinnäytetyön taustaa

Viime vuosina on yhä enemmän siirrytty korostamaan käsitystä, jonka mukaan oppimisella ja kouluttautumisella yrittäjyyteen on suurempi merkitys. Useat tutkijat kuin myös yrittäjyyden ja yhteiskunnan vuoropuhelut, ovatkin aikaansaavasti todentaneet käsityksen luotettavuutta. Oppimisen ja koulutuksen nähdään edesauttavan yrittäjämönteisten asenteiden aikaan saamista.

Nykypäivän yhteiskunta tarjoaa meille valtavat valinnanmahdollisuudet. Elämme myöhäismodernia aikakautta, joka antaa valinnanmahdollisuuksille houkuttelevaa vapautta, mutta samalla myös turvattomuus, epätietoisuus ja epävarmuus ovat läsnä. Myöhäismodernissa työelämässä tarvitaan tämän vuoksi ihmisiä, jotka ovat itsenäisiä ja uskaltavat toimia omien arvojensa pohjalta. Ihmisillä tulee olla lujasti itseensä ankkuroitunut moraalinen ja identiteetti. (Backström-Widjeskog 2008, 14–15.)

Backström-Widjeskog (2008, 14–15) toteaa, että tällaiselle toimintakyvylle ja itseluottamukselle on tunnusomaista yrittäjämäinen tai yritteliässuhtautumistapa, joka helpottaa yhteiskunnan muutosten ja yksilön kasvaneen vapauden aiheuttamaa turvattomuuden tunnetta ja epävakautta. Kirjoittaja (mp.) myös pohtii, miten yrittäjämäinen suhtautumistapa sitten kehittyy. Vaikka monet väittävät yrittäjyyden olevan synnynäistä, on nykyään hyväksytty ajatus, että yrittäjyyteen voidaan valmentaa ja yrittäjän taitoja voi harjoitella (Römer-Paakkanen 2007, 174). Valmentava ammatillisen koulutus ei kuitenkaan suoraan johda yrittäjän ammattiin vaan se tarjoaa ensisijaisesti valmiuksia, tietoja, taitoja ja asennetta.

Motivaatio ryhtyä yrittäjäksi syntyy henkisessä kasvuprosessissa, johon vaikuttavat henkilöstä ja hänen persoonastaan riippuvat tekijät sekä tilanteesta riippuvat tekijät (Huuskonen 1989, 145). Ihmiset muuttuvat koko ajan henkisesti, joten heitä on mahdollisuus kehittää ja kouluttaa yrittäjyyteen. Yrittäjyyskasvatuksella on mahdollista saada aikaan vaikutuksia osaamisessa, asiantietämyksessä ja asenteissa. (Huuskonen 1992, 9–10.)

Sosiaaliset paineet ja olosuhteet vaihtuvat elämän aikana ja vaikuttavat yksilön käyttäytymiseen. Tämän myötä mielikuva yrittäjäksi ryhtymiseen saattaa myös muuttua. Tietyt käännekohtat ihmisen elämässä ovat omiaan herättämään positiivisen intention, jolloin herkimmin tartutaan tärkeisiin päämääriin kuten yrittäjyyteen. (Melin 2001, 46.)

Hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelmaan (2005) kohdistuen Römer-Paakkanen (2007,175) kirjoittaa, että yrittäjäksi aikoville tulee järjestää yksilöllistä koulutusta ja mahdollisuuksien mukaan tulee järjestää myös yritystoiminnan aloittamisen tukea esimerkiksi esihautomo- ja hautomotoiminnan muodossa. Keskeisessä asemassa yrittäjyyteen kouluttamisessa ovat alueiden oppilaitokset, erityisesti ammattikorkeakoulut.

1.2 Opinnäytetyön tavoitteet

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on saada selville, miten SeAMKin korkeilla yrittäjyysintentioneilla aloittaneiden opiskelijoiden yrittäjyysintentionot ovat kehittyneet opintojen edetessä ja mitkä muut vahvasti vaikuttavat tekijät ovat opiskelijoiden yrittäjyysintentionoiden taustalla.

Yrittäjyysintentionot ovat Tuurin (2011, 8–9) mukaan yksi parhaista selitysmalleista ennustamaan yrittäjyyttä. Mitä suurempi on yksilön intentio, sitä todennäköisemmin hän tulee suoriutumaan tehtävästä. Yrittäjyysintention taso vaikuttaa siis vahvasti siihen, tuleeko yksilö perustamaan yritystä ja menestymään yrittäjänä.

Tähän mennessä koulutuksen merkitystä yrittäjyysintentionoiden kehittymisessä on tutkittu vain vähän, joten esimerkiksi tästä syystä tutkimus tulee olemaan ajankohdainen. Tämän tutkimuksen aineistona ovat Seinäjoen Ammattikorkeakoulun opiskelijat eri koulutusaloilta. Aineisto on kerätty Seinäjoen Ammattikorkeakoulun opiskelijoiden keskuudesta Entre Intentio -kyselyn tulosten mukaisesti.

Entre Intentio -mittaria käytännössä sovelletaan siten, että samoja opiskelijayksilöitä seurataan opintojen alusta valmistumiseen saakka. Ensimmäisen kerran kyselyyn vastataan kahden ensimmäisen opiskelukuukauden aikana ja tämän jälkeen vuosittain aina valmistumiseen saakka. Asenne, lähiympäristön tuki ja pystyvyysuskomus

– muuttujien lisäksi Entre Intentio -mittari selventää eri taustamuuttujien mahdollisia sekä suoria että välillisiä vaikutuksia intentioihin. Taustamuuttujia ovat mm. opiskelijan ikä, sukupuoli, vanhempien mahdollinen yrittäjyysura sekä koulutusala. Opintojen edetessä huomioitavia taustamuuttujia ovat: aktiivisuus oppilaskunnassa, työskentely opintojen ohessa, opintoaktiivisuus, opintomenestys, osallistuminen yrittäjyysopetukseen ja yrittäjyysopintojaksojen pedagogiset ratkaisut. (Varamäki, Joensuu & Viljamaa 2014, 2, 4–6.)

Entre Intentio -mittaria apuna käyttäen saatiin vertailukelpoinen aineisto yrittäjyysintentioiden kehittymisestä yksilötasolla opintojen alkuvaiheesta aina valmistumiseen saakka. Tutkimustulosten mukaan suurimmalla osalla opiskelijoista yrittäjyysintentiota oli melko alhainen, mutta aineistosta erottui kuitenkin myös korkean yrittäjyysintentiota omaavia opiskelijoita. Oletuksena voidaan pitää, että Seinäjoen ammattikorkeakoulun yrittäjyyspainotteiset koulutusohjelmat olisivat heidän kohdallaan johtaneet myönteisiin muutoksiin yrittäjyysintentioneissa.

Yrittäjyysintentioneita ja niiden kehittymistä tutkimalla saatan saada myös itse uusia näkökulmia yrittäjyyteen ja yrittäjäksi ryhtymiseen. Mahdollisuutta työllistyä tulevaisuudessa yrittäjänä saattaisin pitää mahdollisena. Yrittäjyys houkuttelee, mutta on samalla arveluttavaa. Riskit ja mahdollinen epäonnistuminen yrittäjyydessä askarruttavat. Innostavina tekijöinä yrittäjyyteen näen oman itsensä toteuttamisen sekä vapauden tunteen.

1.3 Opinnäytetyön merkitys yhteiskunnalle

Tänä päivänä olemme hyvin yksimielisiä yrittäjyyden myönteisestä vaikutuksesta yhteiskuntaan ja sen rakenteisiin. Brännbackin (2007, 7) mukaan yrittäjyys on todella tärkeää ja perustelut ovat samat riippumatta siitä, mitä maata haluamme tutkia – Suomea, USA:ta, Kiinaa tai Intiaa. Yrittäjät ja heidän yrityksensä muodostavat kaikissa maissa talouskasvun ja hyvinvoinnin perustan.

Suomessa muutamien vuosien kuluessa yhä suurempi joukko työssäkäyvistä jää eläkkeelle. Väestön ikääntyessä hyvinvoinnin edistäminen ja taloudellinen kasvu

edellyttävät yrittäjyyttä. Tällä hetkellä suomalaisten yrittäjien keski-ikä on yli 50 vuotta, joten olemassa oleviin yrityksiin tarvitaan pian jatkajia. (Tuuri 2011,7.)

Aiemmin ei markkinoille ole tullut näin paljon tilaa uusille yrittäjille. Tulevaisuudessa Suomi ei elä pelkästään suurteollisuudella, vaan kohtalon ratkaisee yksityisyrittäjyys. Mikäli uusia yksityisiä yrittäjiä ei synny omasta tahdostaan, talouskasvu vähenee. Suomalaisten nuorten halu ruveta yrittäjiksi tutkimuksien mukaan on vähäistä muihin samantasoisiin maihin verrattuna. Yrittämisen asenneilmastoon täytyy vaikuttaa ja jälkikasvua tulee rohkaista ja rakentaa uusi, vahvempi yrittäjäsukupolvi. (Keitele 2008,11; 16-17.)

Opetusministeriö on kiinnittänyt viime vuosina yhä enemmän huomiota yrittäjyyden painottamiseen opetuksessa. Tavoitteena tässä on lisätä yrittäjyyden houkuttelevuutta uravaihtoehtona. Koko koulutusjärjestelmään kytketty yrittäjyyskasvatus ja yrittäjyydelle myönteinen asenne luovat pohjaa yrittäjyydelle. Yrittäjyyttä kyetään vahvistamaan tukemalla koulutuksen ja työelämän välistä vuorovaikutusta, parantamalla opettajien ja opinto-ohjaajien tietoa yrittäjyydestä sekä parantamalla opettussisältöjä ja menetelmiä kaikessa koulutuksessa. (Pihkala 2008, 19.) Yrittäjyyden tuominen kouluihin liittyy osaksi laajempaa yhteiskunnallis-poliittista muutosta. Tämän muutoksen ytimessä on kansalaisuudelle asetettu yrittäjämajuuden vaatimus, jossa yksilöiden ja koko yhteiskunnan menestyksen nähdään edellyttävän yrittäjämäistä toimintaa. (Korhonen, Komulainen & Rätty 2007–2010, 38.)

1.4 Keskeisten käsitteiden määrittely

Yrittäjyysintentio: Yrittäjyysintentio tässä tutkimuksessa kertoo siitä tasosta, missä määrin yksilöllä on aikomuksia heti opiskeluiden päätyttyä tai myöhemmässä vaiheessa valmistumisen jälkeen ryhtyä yrittäjäksi ja siitä, kuinka todennäköistä on, että yksilö valitsee yrittäjyyden uravaihtoehdoksi (Varamäki ym. 2014, 4).

Yrittäjyyskasvatus: ”Yrittäjyyskasvatus pitää sisällään sekä aktiivisen ja oma-aloitteisen yksilön, yrittäjämäisen oppimisympäristön, koulutuksen ja yrittäjyyttä tukevan toimintaverkoston yhteistyön että yhteiskunnan aktiivisen ja yrittäjämäistä toimintaa

tukevan politiikan”. Yrittäjyyskasvatuksen tuloksena yritteliäisyyttä syntyy yhteiskunnan kaikilla tasoilla. Yrittäjyyskasvatus lisää myös yritystoiminnan vahvistumista ja täysin uutta yritystoimintaa. Yrittäjyyskasvatus liitetään osaksi elinikäistä oppimista, yksilön koulutus – ja oppimispolkujen eri vaiheissa yrittäjyyteen liittyvät valmiudet muodostuvat ja täydentyvät. Yrittäjyyskasvatus käsitteenä sisältää myös yrittäjyyskoulutuksen. (Opetusministeriö 2009)

Yrittäjyyskoulutus: Yrittäjyyskoulutus antaa valmiudet ulkoisen yrittäjyyden vaatimien valmiuksien kehittämiseen (Koiranen & Peltonen 1995, 80–81). Yrittäjyyskoulutuksesta puhuttaessa tarkoitetaan yleisesti ottaen varsinaista yrityksen perustamista varten annettua opetusta. Jones ja Irelade (2010) luokittelevat yrittäjyyskoulutuksen kahteen ryhmään: 1) yksilöt, jotka keskittyvät henkilökohtaisten ominaisuuksien ja taitojen kehittämiseen, 2) yksilöt, jotka selvästi tähtäävät yrityksen perustamiseen ja pyörittämiseen (Jones & Irelade 2010, Varamäen ym. 2014, 2, mukaan).

2 YRITTÄJYYSINTENTIOT JA NIIHIN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

2.1 Yrittäjyysintentiosta yleisesti

Intentiot ovat osoituksia siitä, miten kovasti yksilöt ovat valmiita ponnistelemaan toteuttaakseen tietyn käyttäytymisen. Mitä vahvempi on yksilön intentio sitoutua tiettyyn käyttäytymiseen, sitä todennäköisempää on, että hän tulee toteuttamaan sen. (Pihkala 2008, 49.) Yrittäjyysintentio katsoo ja määrittelee asioita yrittäjäksi ryhtymisen ja yrittäjyyden näkökulmasta.

Intentiot toimivat erinomaisesti suunnitellun toiminnan ennustajina, paremmin kuin persoonallisuus- tai tilannetekijät. Intentiot ovat aikaansaannosta yksilön asenteesta toimintaa kohtaan ja sosiaalisesta paineesta toimia tai olla toimimatta tietyllä tavalla. Yksilöä leimaavat persoonallisuuden piirteet ja muut ominaisuudet vaikuttavat yksilön käyttäytymiseen välillisesti asenteiden ja mielikuvien kautta. (Ajzen & Fishbein 1980, 5–9, Tuurin 2011, 30 mukaan.)

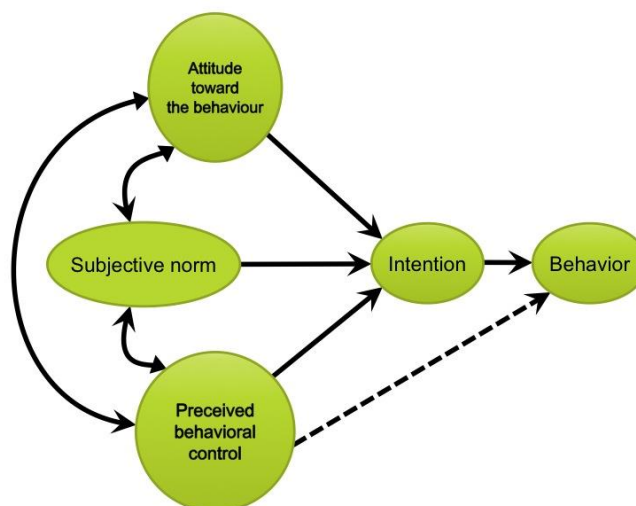
Yrittäjyysintentiot syntyvät yrittäjyysmotivaatiosta ja yrittäjyystietämyksestä, jota on kahdenlaista, sekä objektiivista että subjektiivista. Kokemuksen kautta kertynyt kyky havaita ja hyödyntää liiketoimintamahdollisuuksia luetaan objektiiviseen tietämykseen kun taas subjektiivinen tietämys kuvaa yksilön käsitystä omista kyvyistä toimia yrittäjänä. Objektiivisesti samanlaisen tietämyksen omaavat yksilöt voivat kuitenkin kokea oman tietämyksensä hyvin eri tavalla. Se miten yksilöt arvioivat omaa tietämystään on peräisin yksilön luonteenpiirteistä, kokemuksista ja tilannetekijöistä. (Bird 1988; McMullen & Shepherd 2002, Tuurin 2011, 44 mukaan.)

Yrittäjyysintentioiden tutkimus on pääasiassa keskittynyt käsittelemään tekijöitä, jotka johtavat yrittäjyysintention. Tavallisimpina tekijöinä yrittäjyysintentioiden syntyyn voidaan pitää esimerkiksi henkilön omaa taustaa, koulutusta, työharjoittelua tai muuta työtä. Myös henkilön harrastuksilla, omalla asenteella, yrittäjyyskyvyillä, yleisellä taloussuhdanne tilanteella tai muulla ympäristöön liittyvällä tekijällä voidaan katsoa olevan merkitystä yrittäjyysintentioiden synnyssä.

2.2 Yrittäjyysintentionia selittävä TPB-malli - suunnitellun käyttäytymisen teoria

Yrittäjyysintentionia koskevat teoriat sisältävät hyvinkin samanlaisen perusajatuksen ja eroavat toisistaan suhteellisen vähän. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan lähemmin Ajzenin (1991) suunnitellun käyttäytymisen teoriaa, jonka voidaan olettaa olevan keskeisessä asemassa tarkasteltaessa nuorten yrittäjyysintentionia.

Intentiomallissaan Ajzen (1991, 181–182) katsoo yksilön uskomusten ja asenteen johtavana yrittäjyysintention ja sen puolestaan tekoihin. Teorian mukaan aikomukset ovat keskeisessä asemassa selittämässä yksilön käyttäytymistä ja teorian lähtökohta perustuu siihen, että mitä voimakkaampi aikomus ihmisellä on toimia, sitä todennäköisemmin hän tulee suoriutumaan tehtävästä.

Kuvio 1. Ajzenin (1991) suunnitellun käyttäytymisen teoria.

Ajzenin (1991) intentiomalli (kuvio 1), suunnitellun käyttäytymisen teoria, keskittyy tekijöihin intentioiden selittäjinä ja tarkastelee näitä kolmesta eri näkökulmasta: *asenteesta käyttäytymisen taustalla, subjektiivisesta normista sekä toiminnan havaitusta kontrollista*. Suunnitellun käyttäytymisen teoria ei korosta yksilön pystyvyysuskomusta, mutta teoriassa se sisältyy toiminnan havaittuun kontrolliin, joka havainnollistaa yksilön käsitystä omista mahdollisuuksistaan toimia yrittäjänä.

Asenne käyttäytymistä kohtaan (*attitude toward the behavior*), kertoo siitä tasosta, missä yksilöllä on joko suotuisa tai epäsuotuisa arvio kyseessä olevasta käyttäytymisestä. Subjektiiivinen normi (*subjective norm*) kuvaa sosiaalista tekijää, joka viittaa havaittuun sosiaalisen paineeseen toiminnan suorittamiseksi. Sosiaalista painetta eniten yksilölle luo läheisten ihmisten suhtautuminen yrittäjyyteen. Toiminnan havaittu kontrolli (*perceived control*) puolestaan viittaa toiminnan suorittamisen helppous- / vaikeusasteeseen. Tämän on ajateltu heijastavan aiempia kokemuksia sekä odotettuja esteitä mahdollista toimintaa kohtaan. Toiminnan kontrolliin liittyy voimakkaasti yksilön oma käsitys hänen mahdollisuuksistaan toimia yrittäjänä. Teorian mukaan positiivinen asenne, subjektiiivinen normi ja mahdollisimman suuri toiminnan havaittu kontrolli tuottavat yhdessä vahvemman intention. Ajzenin malliin sisältyy lisäksi ulkoisen laukaisutekijän mahdollisuus. Ulkoisia positiivisia vaikutuksia saattavat olla esimerkiksi koulutus, rahoitus tai yhteistyökumppanin löytyminen. Negatiivisia ulkoisia tekijöitä ovat puolestaan työttömyys tai työtyytyväisyys. (Ajzen 1991, 183–184;188; 1988,132–133.)

Suunnitellun käyttäytymisen teoria on osoittautunut päteväksi jo aikaisemmin mitattaessa nuorten yrittäjyysintentioneita. Esimerkiksi Varamäki, Tornikoski, Joensuu, Viljamaa ja Ristimäki (2010) päätyivät käyttämään Ajzenin (1991) intentioteoraa ammattikorkeakouluopiskelijoiden yrittäjyysintentioneita tarkastellessaan Entre Intentio -mittarin avulla (Tuuri 2011, 42). Entre Intentio -mittarissa yrittäjyysintentioneita tarkemmin selittävät asenne, lähiympäristön tuki ja pystyvyysuskomus. *Asenne* Entre Intentio -mittarissa kuvaa asenteita yrittäjyysuraa kohtaan ja kertoo siitä, kuinka positiivisena tai negatiivisena henkilö näkee mahdollisen yrittäjyysuran. *Lähiympäristön tuki* viittaa siihen, missä määrin henkilö kokee vastaanottavansa sosiaalista painetta lähipiiristään ryhtyä yrittäjäksi, millä tavoin hän odottaa lähimpien ihmisten (perheenjäsenet, ystävät jne.) tukevan hänen mahdollista yrittäjyysuraansa ja millaisen arvon hän antaa lähipiirin mahdolliselle negatiiviselle tai positiiviselle tuelle. *Pystyvyysuskomus* käsittää sen, missä määrin henkilö ajattelee halutessaan kykenevänsä ryhtymään yrittäjäksi ja missä määrin hän ajattelee onnistuvansa yrittäjänä, jos hän päättää ryhtyä yrittäjäksi. (Varamäki ym. 2014, 4.) Tutkimuksessaan Varamäki ym. (2010) havaitsivat lähiympäristön tuen ja asenteen ennustavan parhaiten intentioneita (Tuuri 2011, 42).

Varamäen ym. (2014) mukaan aiemmista tutkimuksista suurin osa on havainnut suurimman korrelaation pystyvyysuskomuksen ja intentioiden välille, mutta osassa tutkimuksista intentioita ovat merkittävimmin selittäneet kuitenkin asenteet. Aikomusten tasoon myös vaikuttavat huomattavan positiivisesti oma pystyvyysuskomus ja lähipiirin tuki sekä kontrollimuuttujista vanhempien yrittäjyystausta eli roolimallit ja sukupuoli (mies). Varamäki ym. (2014 mm. totesivat yksittäisistä muuttujista suurimman selitysasteen olevan asenteilla. Entre Intentio -tutkimuksessa yrittäjyysaikomuksia eniten siis selitti se, millaiset asenteet opiskelijoilla yrittäjyysuraa kohtaan olivat. Toiseksi eniten aikomuksia selitti pystyvyysuskomus. Lähipiirin tuki omalta osaltaan myös selitti erittäin merkitsevästi yrittäjyysaikomuksia sekä osa kontrollimuuttujista (ikä, sukupuoli mies, vanhempien yrittäjyystausta), mutta näiden merkityksen yrittäjyysaikomuksiin nähtiin kuitenkin olevan suhteellisen pieni. (Varamäki ym. 2014, 9, 12,15.)

2.3 Piirreteoria ja pystyvyysuskomus yrittäjyysintentioiden taustalla

Alkujaan on yrittäjyysaikomuksia selitetty yksilön luonteenpiirteillä ja persoonallisuustekijöillä, mutta sittemmin käyttäytymis- ja tilannetekijöillä osana kokonaisvaltaista yrittäjyysprosessia. Yrittäjyysintentionon liittyvät teoriat ikään kuin kokoavat nämä vanhemmat tulokulmat, mutta sisällyttävät siihen lisäksi yksilön asenteen, päämäärätietoisuuden käyttäytymisen sekä toimintaympäristön ja sosiaalisen kanssakäymisen merkityksen. Osa tutkijoista korostaa intentiomalleissaan yksilön piirteiden merkitystä, toiset taas eivät. (Tuuri 2011, 30.)

Piirreteoriat korostavat olettaa, jonka mukaan henkilön persoonallisuus on kooste piirteitä tai luonteenomaisia käyttäytymistapoja, miten ajatella ja toimia. Piirreteorian puolesta yrittäjyyttä on tutkinut esimerkiksi Hornaday (1982). Hänen mukaansa yrittäjyystutkimuksien perusteella on havaittavissa yrittäjille keskeisimmät piirteet: innovatiivisuus, sinnikkyys, luovuus, tavoitehakuisuus ja usko omaan vaikutusmahdollisuuksiin. Hornaday on koonnut myös kattavan yhteenvedon yrittäjyyttä määrittävistä ominaisuuksista, läpikäytyään mittavan joukon aiheeseen liittyviä tutkimuksia. (Tuuri 2011, 21–22.) Suomalaisia piirreteorian puolesta puhujia ovat esimerkiksi Vesala (1992) ja Niittykangas (2010).

1. Itseluottamus 2. Luovuus 3. Joustavuus 4. Energisyys
5. Kyky ottaa hallittuja riskejä 6. Dynaamisuus 7. Optimismi
8. Saavuttamisen tarve 9. Markkina- ja tuotetietoisuus
10. Ystävällisyys 11. Vaikutuskykyisyys
12. Kyky tulla toimeen ihmisten kanssa 13. Uutteruus
14. Aloitteellisuus 15. Älykkyys 16. Päämääräorientoituneisuus
17. Täsmällisyys 18. Itsenäisyys 19. Päätöksentekokyky
20. Positiivinen haasteellisuus 21. Rehellisyys, oikeamielisyys
22. Kypsyys 23. Avoimuus ehdotuksille ja kritiikille
24. Vastuuntuntoisuus 25. Kaukokatseisuus 26. Perusteellisuus
27. Yhteistyökykyisyys 28. Hyötyorientoituneisuus
29. Kyky oppia virheistä 30. Vallantaju 31. Tasapainoisuus
32. Itsekkyys 33. Rohkeus 34. Mielikuvitus 35. Havaintokykyisyys
36. Epävarmuuden sietokyky 37. Aggressiivisuus
38. Kyky viihtymiseen 39. Tehokkuus 40. Sitoutuneisuus
41. Kyky luottaa työntekijöihin 42. Herkkyys toisia kohtaan

Kuvio 2. Yrittäjään liitettyjä ominaisuuksia (Hornaday 1982).

Termillä pystyvyysuskomus tarkoitetaan yksilön omaa uskomusta hänen omiin kykyihinsä ja uskomusta tehtävästä suoriutumiseen (Bandura 1997, 36, 37, Tuurin 2011,26 mukaan). Banduran mukaan pystyvyysuskomukset muodostuvat seuraavilla tavoilla:

- Henkilökohtaisten hallintakokemusten myötä, jonka pohjana uskomukset siitä, miten toimimalla tulee selviytymään eri tilanteista.
- Sijaiskokemuksilla, joissa yksilö tulee havainnoimaan sosiaalisten mallien toimintaa ja tekee niistä omia tulkintoja.
- Toisten ihmisten vakuutteluilla siitä, että yksilöllä itsellään on tarvittavat kyvyt. Tämä saattaa lisätä itseluottamusta omiin kykyihinsä ja vähentää epävarmuutta.
- Loogisen päättelyn avulla

(Bandura 1995,3–5; 1997,101, Tuurin 2011,26 mukaan).

Pystyvyysuskomus teorian mukaan luottamusta omiin yrittäjyyskykyihin pidetään yhtenä tärkeimmistä yrittäjäksi ryhtymiseen painottavista tekijöistä. Luottamus omiin

kykyihin näkyy siinä, millä tavoin yksilö selviää elämässään eteen tulevista tilanteista ja miten hän omalla toiminnallaan pystyy niihin vaikuttamaan. Omiin kykyihin luottaminen näkyy myös siinä, miten yksilö tuntee, ajattelee, motivoituu ja käyttäytyy eri tilanteissa. (Bandura 1994, Tuurin 2011, 44 mukaan.)

Pystyvyysuskomukset ovat herkkiä muutoksille ja tilannesidonnaisia eikä niitä täten tule ymmärtää vahvasti pysyviksi. Näin ollen yrittäjyysintentiota lisättäessä tulee vahvistaa yksilön pystyvyysuskomusta. Tämä saattaa olla haasteellista, sillä muutokset yksilön luottamuksessa omiin yrittäjyyskykyihin eivät ole nopeita. Yksilön luottamusta omiin henkilökohtaisiin kykyihinsä voidaan lisätä sekä sanallisesti että toiminnallisesti onnistumisen kokemusten myötä ja roolimallien tuomien esimerkkien avulla. (Bandura 1994, Tuurin 2011, 44–45 mukaan.)

2.4 Yrittäjyysintentioihin vaikuttavat henkilötekijät

Yrittäjien kerrotaan olevan kunnianhimoisia, määrätietoisia, rohkeita, luovia ja heillä on hyvä itseluottamus. Heillä on myös halu menestyä ja oppia uutta. Kyky ongelmien ratkaisuun, vastuunottoon ja riskien hallintaan on myös hyvin tyypillistä yrittäjille. Lisäksi kyky asennoitua ja sopeutua muutoksiin sekä palveluasenne, tarmokkuus, luovuus ja jatkuva oppiminen ovat yrittäjän persoonallisuuteen liitettyjä ominaisuuksia.

Psykologian näkökulmasta yrittäjän on kuvannut mm. McClelland (1961). Hänen mukaansa on olemassa piirteitä, jotka altistavat yksilöä kohti yrittäjyyttä. Altistavana piirteenä McClelland näkee eritoten yksilön korkean suoriutumistarpeen, joka suuntaa yksilöä kohti taloudellista ajattelua ja kehitystä. Suoriutumistarpeeseen lieneekin viitattu eniten tulkitessa yksilöiden yrittäjämäisiä persoonallisuuden piirteitä. (McClelland 1961, Pihkalan 2008, 44 mukaan.)

Rotterin (1966) kontrollikäsitteiden teorian olettamasta yksilöä kohti yrittäjyyttä ohjaavat yksilöiden väliset uskomusten erot oman elämän vaikutusmahdollisuuksista. Sisältöpäin ja itsestä käsin ohjautuvat ovat yksilöitä, jotka omalla toiminnallaan uskovat voivansa vaikuttaa ympäristöönsä ja siihen mitä heille elämässään tapahtuu.

Ulkoapäin ohjautuvat yksilöt puolestaan uskovat, että heillä itsellä ei juuri ole vaikuttamisen mahdollisuuksia heille tapahtuvaan, vaan kohtalo, onni tai valtaa käyttävät henkilöt määräävät tapahtumien kulun. Suurin osa yksilöistä sijoittuu näiden kahden uskomuksen ääripään väliin. Ohjautumisen nähdään syntyneen sosiaalisesta ympäristöstä opitun vaikutuksen perusteella. Sosiaalisesta ympäristöstä saatu vaikutus on muodostanut yksilölle suhteellisen pysyvän käyttäytymisen piirteen, joka on riippuvainen henkilön elämänvaiheesta ja sen kokemuksista. (Rotter 1966, 80; Bird 1989, 82–83; Huuskonen 1992, 69–70, Pihkalan 2008, 43–44 mukaan.)

Huuskonen (1992) on tutkinut yksilön yrittäjäksi ryhtymisen päätöksen tekijöitä henkilötekijöiden, yleisten taustatekijöiden ja henkilön objektiivisen todellisuuden kautta. Henkilötekijöihin Huuskonen lukee hallinnan, yleisen persoonallisuuden, autonomian- ja vallanhalun, suoriutumistarpeen sekä riskisuuntautuneisuuden. Yleisiin taustatekijöihin kuuluu työkokemus, aikaisempi yrittäjäkokemus, perhetausta ja roolimallit. Henkilön objektiivinen todellisuus puolestaan koostuu sosiaalisesta marginaalista, ympäristön yrittäjämysteisyydestä, työtilanteesta ja muusta ympäristöstä sekä yksittäisistä tapahtumista. Kun kaikki kolme tekijää ovat sopivassa suhteessa keskenään, voidaan Huuskosen mukaan päätyä yrittäjämysteiseen näkemykseen. (Huuskonen 1992, 156–158.)

Henkilötekijöistä eli persoonallisuuden piirteistä Huuskosen (1992) tutkimus korostaa sitä, että yrittäjäksi ryhtyvillä on korkea itseluottamus ja he uskovat itse voivansa vaikuttaa menestykseensä keskimäärin huomattavammin kuin muut. Yrittäjäksi alkavan tulee pystyä hyväksymään yrittäjyyteen sisältyvä riski. (Huuskonen 1992, 155–156.)

Henkilön sosiaalinen tausta ja aikaisemmat elämäkokemukset nähdään henkilön yleisinä taustatekijöinä. Taustatekijöihin määritetään kuuluvan yksilön tietoisuuden yrittäjyydestä ja sen hyvistä ja huonoista puolista peilaten näitä yksilön omiin henkilökohtaisiin päämääriin. Yrittäjäksi aikovilla on useasti jo varhaisempaa kosketusta yrittäjyyteen liittyen, esimerkiksi vanhempien tai muiden läheisten ihmisten kautta tai aiempien työtehtävien kautta. Kasvaminen yrittäjämysteisessä ympäristössä kuten yrittäjäperheessä vaikuttaa yksilön arvoihin, asenteisiin ja uskomuksiin vahvistaen yrittämisaikomusta. (Tuuri 2011, 33–34.) Tarkemmin tarkastellen taustatekijöinä vanhempien ja lähipiirin yrittäjyyden vaikutusta nuorten yrittäjyysintentioniin

on useasti saatu tuloksia, joiden mukaan vanhempien ja lähipiirin yrittäjyysura lisää nuoren kiinnostusta yrittäjyyteen. Mm. Tuuri (2011) toteaa aikaisempien tutkimuksien osoittavan yrittäjien lasten intentioiden olevan tuplasti voimakkaampia muihin verrattuna, mutta hänen tutkimuksessaan saatiin kuitenkin viitteitä siitä, ettei vanhempien yrittäjyysuralla ole niin suurta painoarvoa (mts. 108).

Koulutuksen luetaan myös kuuluvan henkilön taustatekijöihin. Tähän mennessä suurin osa tutkimustuloksista on osoittanut koulutuksen vaikuttavan negatiivisesti ja laskevan yksilöiden yrittäjyysintentiona. Varamäki, Joensuu ja Viljamaa (2014) mm. mainitsevat yleisellä tasolla osan tutkimuksista määrittävän, että korkeakoulutus laskee todennäköisyyttä yrittäjyyden suhteen, mutta päinvastaisia tuloksia on myös löydetty. Yleisesti yrittäjyysaikomuksiin liittyneiden tutkimuksien mukaan koulutuksen vaikutus luokitellaan kolmeen eri ryhmään: (1) koulutuksen on havaittu vaikuttavan positiivisesti sekä aikomusten ja asenteiden välille että aikomusten ja pystyvyysuskomuksen välille (Zhao ym. 2005; Souitaris ym. 2007; Jones ym. 2008; Wilson ym. 2009), (2) koulutuksella ei ole ollut mitään vaikutusta aikomuksiin, asenteisiin ja pystyvyysuskomukseen (Rodrigues ym. 2012; Marquis ym. 2012), (3) tai koulutuksen ja yrittäjyysominaisuuksien sekä koulutuksen ja yrittäjyyskykyjen välille on löydetty negatiivisia vastaavuussuhteita (Pihkala & Miettinen 2004; Oosterbek ym. 2010). Aikaisempien tutkimuksien tulokset tukevat yrittäjyysopetuksen pedagogiikan merkitystä. Aktiivisuutta ja tekemällä oppimista korostavalla koulutuksella on henkilön itsetuottamukseen ja kykyihin myönteinen vaikutus. (Varamäki ym. 2014, 5.) Varamäen ym. (2014) artikkeli *Entre Intentio* -tutkimuksen tuloksista osoitti myös sen, että opiskeluun liittyvät taustatekijät eivät juurikaan näyttäneet selittävän muutoksia yrittäjyysintentiona. Ammattikorkeakoulutus ei itsessään lisännyt yrittäjyysaikomuksia vaan tasapäisti suhdetta yrittäjyysuraan; innokkaimpien yrittäjyysalut vähenivät ja vähiten innokkaiden vain hieman nousivat (mts.15).

Sukupuolen roolin merkitystä yrittäjyysintentiona kehittämisessä on myös selvitetty. Useiden tutkimustulosten pohjalta on näyttöä siitä, että miehet yleensäkin harjoittavat yrittäjyysuraa naisia useammin. Tutkimuksissa asenteen, lähiympäristön tuen ja pystyvyysuskomuksen selittävien muuttujien lisäksi sukupuolen roolin merkitys on yksi yleisimmistä kontrollimuuttujista. Aikaisempien tutkimuksien mukaan naiset ovat haluttomampia ryhtymään yrittäjiksi (Crant 1996; Kourilsky & Walstad

1998; Wang & Wong 2004; Wilson ym. 2004; Shay & Terjesen 2005; Linan & Chen 2009; vrt. Pruett ym. 2009; Kautonen ym. 2010; Yordnova & Tarrazon 2010, Varamäen ym. 2014, 4 mukaan), mutta on myös tehty tutkimuksia, joissa ei ole löydetty korrelaatiota sukupuolen ja aikomusten suhteen (Kristiansenin & Indartin 2004; Drost & McGuire 2011; Sequeiran ym. 2007, Varamäen ym. 2014, 4 mukaan). Zhaon ym. (2005) tutkimuksessa aikomukset naisilla olivat myös matalammat kuin miehillä, mutta tutkimuksessa pystyvyysuskomuksen tasoon ei sukupuoli vaikuttanut. Varamäki ym. (2014) Entre Intentio -tutkimuksen poikkileikkaustarkastelussa saivat puolestaan tuloksia siitä, että myös pystyvyysuskomus aikomusten lisäksi oli miehillä korkeampi. Lähiympäristön tuen taas nähtiin olevan naisilla korkeampi ja asenteiden suhteen ei sukupuolten välillä ollut eroja. Pitkittäistarkastelussa tutkimuksen mukaan ainoa tilastollisesti merkitsevä ero sukupuolten välillä löytyi aikomuksista. Miehillä aikomukset laskivat vähemmän kuin naisilla. (Varamäki ym. 2014, 5, 9,12.)

Henkilön iän on todettu vaikuttavan negatiivisesti yrittäjyysaikomuksiin (Varamäki ym. 2014, 15). Ajan myötä asenteiden pysyvyys on suhteellisen vakaata, muutosta vastustavia ja odotettua käyttäytymistä ennustavia (Ajzen 2001, 37, 48, Pihkalan 2008, 50 mukaan). Asenteiden pysyvyyttä nuorilla ei kuitenkaan odoteta vielä olevan samassa määrin kuin keski-iässä (Pihkala 2008, 50).

Lisäksi tilannetekijöiden voidaan olettaa vaikuttavan henkilön yrittäjyysintention. Huuskosen (1992) mukaan tilannetekijöillä tarkoitetaan ympäristöä, jossa yrittäjyyttä potentiaalisena vaihtoehtona harkitseva yksilö toimii. Yrittäjyyden tilannetekijöihin kuuluvat perusteet ovat luokiteltavissa pull- ja push-tekijöihin. Pull-tekijät ovat myönteisiä vetotekijöitä kuten pyrkimys oman unelman toteuttamiseen ja riippumattomuuteen sekä oman uran luominen. Vetotekijöihin voidaan luetella myös oman osaamisen/ keksinnön hyödyntäminen ja muut markkinoiden tarjoamat myötämieliset vaikutukset. Yrittäjyyteen työntävinä kielteisinä push-tekijöinä pidetään mm. työttömyyttä, työn määräaikaisuutta tai työttömyysuhkaa, etenemismahdollisuuksien puuttumista tai huonoa sopeutumista alaiseksi. Tällöin työpaikan turvaaminen on motiivina yrittäjäksi ryhtymiseen. (Huuskonen 1992, 95, 158-158; Koironen 1993, 29.) Tilannetekijät ovat keskeisessä asemassa yrityksen perustamista koskevassa

päätöksenteko prosessissa, sillä yksilön asenteiden ja tilannetekijöiden läheneminen toisiaan johtaa yritystoiminnan aloittamiseen (Pihkala 2008, 45).

Henkilön asenteisiin ja käyttäytymiseen on suoraan vaikutuksessa valintoja ohjaava arvomaailma. Asenteet ja arvot vaikuttavat osaltaan käsitykseen yrittäjyydestä, ja sitä kautta siihen, tuleeko henkilöstä koskaan yrittäjää. (Huuskonen 1992, 88–89.) *”Tarjolla on liiketaloudellista koulutusta ja yritysideoita voi helposti ostaa, mutta sen sijaan ei asenteita ja persoonallisuutta. Liikeidea voi olla todella hyvä samoin kuin jo hankittu koulutus, mutta jos ”oikea” asenne puuttuu, menestystä ei synny. Oikea asennoituminen, visio ja yksilön halu onnistua ovat niitä ominaisuuksia, jotka viime kädessä vaikuttavat siihen, saavutamme tavoitteemme vai emme.”* (Luukkainen 1998.)

Ulkoiseksi yrittäjäksi vetäviä intensiteettejä ovat siis persoonallisuus, motivaatio, tilanne ja ympäristö. Motiivit sisäiseen yrittäjyyteen ovat muutoin samankaltaiset, mutta tilanne- ja ympäristötekijät saattavat osaltaan vaikuttaa niin, että sisäinen yrittäjä ei alakaan ulkoiseksi yrittäjäksi. (Römer- Paakkanen 1999, 142.)

2.5 Nuorten yrittäjyysintentiotutkimuksia Suomessa

Tutkimuksia nuorten yrittäjyysintentioista on tähän mennessä maailmalla tehty useita, mutta Suomessa yrittäjyysintentio tutkimukset ovat olleet melko vähäisiä. Viime vuosina tähän on kuitenkin kiinnitetty huomiota ja erityisesti nuorten yrittäjyysasenteet ovat nousseet tarkasteluun. Seuraavaksi käsitellään lyhyesti osaa 2000-luvulla tehdyistä suomalaisista tutkimuksista ja niiden tuloksista.

Nuorisobarometri-tutkimus (2004) tarkasteli nuorten arvoja ja asenteita yrittäjyyttä kohtaan. Kyselyyn osallistui 1 820 nuorta, iältään 15-29 vuotta. Tutkimustulosten pohjalta kävi ilmi, että vain 11 % harkitsi yrityksen perustamista. Tämän tutkimusaineiston perusteella todettiin miesten harkitsevan yrittäjyysuraa naisia useammin, ja että mielenkiinto yrittäjyyttä kohtaan kasvoi iän myötä. Ammattikorkeakoulussa opiskelleet (tai parhaillaan opiskelevat) nuoret näkivät yrittäjyyden potentiaalisempina kuin yliopistotutkinnon suorittaneet (tai sitä parhaillaan suorittamassa olevat). Tulosta puoltaa Tilastokeskuksen sijoittumistilasto (2005), jonka mukaan Suomessa

toimi yrittäjänä vuonna 2005 yliopistotutkinnon suorittaneista keskimäärin 1,3 prosenttia ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista keskimäärin 2,5 prosenttia.

Pihkala (2008) tutki väitöskirjassaan ammattikorkeakouluissa opitun yrittäjyyskasvatuksen vaikutusta nuorten yrittäjyysintentioniin. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että saatu yrittäjyyskasvatus ei aiheuttanut opiskelijoiden yrittäjyysintentionissa muutoksia, vaan yrittäjyysintentionit olivat suhteellisen pysyviä opintojen loppuun saakka. Mies- ja naisopiskelijoiden välillä ei ollut merkitsevää tilastollista eroa. Yrittäjyyskiinnostukseen liittyvissä uskomuksissa havaittiin jopa opiskelijoiden asenteiden muuttuvan kielteisimmiksi ja koulutus toi epävarmuutta omiin yrittäjyyskykyihin luottamisessa. Kuitenkin ne opiskelijat, joilla oli jo ennen opintojen aloittamista omaa yritystoimintaa, saivat yrittäjyyskoulutuksen avulla lisää vahvistusta omalle liiketoiminnalleen ja sille, että yrittäjyys heidän kohdallaan kannatti. Väitöskirjan tulosten mukaan on kuitenkin syytä liittää kaikille opiskelijoille koulutukseen yrittäjyysaiheisia opintoja, sillä yrittäjyyskasvatuksen tuoma tieto ja yrittäjäkontaktit tuottivat yrityksen perustamiseen tarvittavaa yrittäjäosaamista ja toivat realistisen kuvan yrittäjyydestä. Tietoisuus yritysten ja yrittäjien kansantaloudellisesta merkityksestä vahvistui. Ammattikorkeakoulujen opintoihin liitetty yrittäjyyskoulutus ei näyttänyt lisäävän uusien yrittäjien määrää. Mahdollisen yrittäjyysintention omaavan opiskelijan intentionit olivat kehittyneet jo ennen ammattikorkeakouluopintoja. Näin ollen yrittäjyyskasvatus ennen ammattikorkeakoulua näyttää korostuvan. Pihkalan tutkimuksessa esille nousi vahvasti se, miten vahvistaa opiskelijoiden luottamusta omiin kykyihinsä. Kannustavina yrittäjäesimerkkeinä nuoret pitivät oman ikäisiä, samassa vaiheessa opintoja olevia, samasta oppilaitoksesta valmistuneita tai oppilaitoksen opettajia jotka toimivat yrittäjinä. (Pihkala 2008, 103–106.) Tutkimusjoukkona olivat LAUREAn ja HAMKin opiskelijat eri koulutusaloilta.

Suomalaisen Työn liiton ja Suomen Uusyrityskeskuksen kyselyn (2009) perusteella ilmapiiri yrittäjyyttä kohtaan on parantunut Suomessa ja kiinnostus yrittäjänä toimimiseen palkkatyön rinnalla on noussut varsinkin nuorten keskuudessa. Kyselystä saadun tiedon mukaan 60 prosenttia nuorista piti yrittäjyyttä houkuttelevana. (Suomen Uusyrityskeskus 2009.) Houkuttelevuus ei kuitenkaan tahdo johtaa yrittäjyyteen. Suomen Uusyrityskeskuksen (2010) tiedon mukaan halukkuus yrittäjäksi ryhtymiseen Suomessa on eurooppalaista keskiarvoa alhaisempi ja nuorten yrittäjien

määrä Suomessa on Euroopan pohjatasoa (Suomen Uusyrityskeskus 2010). Tässä kohdin esille nousee siis se, että vaikka nuoret näkevät yrittäjyyden houkuttelevana, ei heillä luottamus omaan kykyihinsä ole riittävää, nähden kiinnostuksen jäävän houkuttelevuuden tasolle. Houkuttelevuus tulisi saada johdetuksi tekoihin.

Varamäki ym. (2010) tutkivat Seinäjoen Ammattikorkeakoulun opiskelijoiden yrittäjyysintentiona eri koulutusaloilta. Saatujen tulosten mukaan opiskelijoiden yrittäjyysintentionot olivat myös melko alhaiset ja laskivat opintojen edetessä verrattuna lähtötilanteeseen, toisin kuin Pihkalan (2008) tutkimuksessa, jossa opiskelijoiden asenteet yrittäjyyttä kohtaan olivat verrannollisen pysyviä aina opintojen loppuun saakka. Tutkimuksen tulosta voidaankin pitää vähemmän mairittelevana ammattikorkeakoulutusta kohtaan. Tutkimuksen mukaan opiskelijoiden intentiona laskivat muutokset asenteissa ja subjektiivinen normi; eli sosiaalinen tekijä, joka viittaa sosiaalisen paineen aiheuttamaan asteeseen toimia. Tulosta perusteltiin siten, että ensimmäisen vuoden opiskelijat saattavat arvioida yrittäjyysintentionsa tason realiteettia suuremmaksi. Kolmannen vuoden opiskelijat taas todennäköisesti osaavat määrittellä yrittäjyysintentionsa tason selkeämmin. Alhaisimmat intentionot olivat sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoilla.

Tuurin (2011) tutkimuksen mukaan tulokset olivat hyvin samankaltaiset kuin edellä mainittujen. Opiskelijat eivät pitäneet yrittäjyyttä kovinkaan potentiaalisena vaihtoehtona omalla kohdallaan, vaan he kokivat omat yrittäjyyskykynsä melko alhaisiksi. Samoin kuten Pihkalan (2008) tutkimuksessa, tulokset osoittivat, että opiskelijat eivät luottaneet omaan yrittäjyyskykyihinsä riittävästi. Riskit yrittäjydessä koettiin hyvin suuriksi, kun taas palkkatyössä ei koettu olevan riskejä lainkaan. Vahvan yrittäjyysintention omaavat opiskelijat kokivat yrittäjyyden hyvinä puolina oman itsensä toteuttamisen ja halun päättää omasta tulevaisuudesta. Yrittäjyysintentionaan vahvat opiskelijat eivät kuitenkaan nähneet itseään yrittäjinä suoraan valmistuttuaan, vaan vasta hankittuaan työkokemusta. Tulosten mukaan opiskelijoilla on kuitenkin tarvittavaa yrittäjältä vaadittavaa osaamista sekä kykyjen että ammattiosaamisen kannalta jo valmistuttuaan. Tutkimus osoitti kuitenkin sen, että vanhempien yrittäjyysuralla ei katsottu olevan niin suurta merkitystä yrittäjyysintention muodostumisessa, kun taas aikaisemmat tutkimustulokset ovat tätä puoltaneet. (Tuuri 2011, 104–108). Tuurin tutkimus kohdistui SeAMKin sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoihin.

3 YRITTÄJYYSKASVATUKSEN JA -KOULUTUKSEN MERKITYS INTENTIOIDEN MUODOSTUMISESSA

3.1 Yrittäjyyskasvatus ja yrittäjyyskoulutus

Koko koulutusjärjestelmän läpi kulkeva yrittäjyyskasvatus ja yrittäjyydelle myönteinen asenne aikaansaavat pohjaa yrittäjyydelle. Yrittäjyyttä oppilaitoksissa vahvistetaan tukemalla *”koulutuksen ja työelämän välistä vuorovaikutusta, parantamalla opettajien ja opinto-ohjaajien tietoja yrittäjyydestä sekä kehittämällä opetussisältöjä ja – menetelmiä kaikessa koulutuksessa”*. (Pihkala 2008, 19.)

Yhteisymmärrys yrittäjäksi kasvamisesta, pikemmin kuin synnystä, tulee esiin opetustarjonnan kehityksessä (Menzies & Paradi 2002, Kyrön, Lehtosen ja Ristimäen 2007, 15 mukaan). Euroopassa painopiste opetuksessa yrityksen perustamisvaiheen lisäksi on esi-intentiovaiheessa, johon osaltaan koko koulutusjärjestelmän läpäisevä yrittäjyyskasvatus tähtää (Kyrö, Lehtonen & Ristimäki 2007,16). EU:n asiantuntijaryhmä (2006) painottaa koulutuksessa elin-ikäistä oppimista ja yrittäjyyttä osana sitä. Koko koulutusasteella aina perusasteelta korkea-asteelle katsotaan olevan tärkeä rooli yrittäjyyden edistämässä. (European Commission 2006, 5, Tuurin 2011, 51 mukaan.)

Yrittäjyyskasvatuksesta puhuttaessa vaihtelevasti on käytetty myös termejä yrittäjyyskoulutus ja yrittäjyyskurssit. Ristimäen (2001) mukaan yrittäjyyskasvatus on koko elin-iän kattavaa yrittäjyysasenteisiin ja – taitoihin pohjautuvaa kasvatusta ja toimintaa, eikä yrittäjyyskasvatuksen tarkoituksena ole suoraan opettaa yrityksen perustamista. Tämän sijaan yrittäjyyskurssit puolestaan antavat tietoisuudella lyhytkestoista koulutusta tuleville ja nykyisille yrittäjille. Yrittäjyyskasvatuksen tarkoituksena on luoda pohjaa entistä yrittäjämäisemmälle toiminnalle ja pyrkiä edistämään sekä sisäistä että ulkoista yrittäjyyttä. Usein yrittäjyyskasvatus saatetaan mieltää yrittäjyys valmiuksien kehittämiseksi, mutta yrityksen perustamista varten annettua opetusta tulee pikemminkin kutsua yrittäjyyskoulutukseksi. (Ristimäki 2004 ja 2001, 56.) Yrittäjyyskasvatuksella on toki myös tärkeä rooli liiketoiminnan ja ulkoi-

sen yrittäjyyden toiminta-alueella, sillä tulevaisuudessa työelämän toimintaympäristössä ulkoinen yrittäjyys on yhä enenemissä määrin todennäköinen työnteon muoto tämän päivän opiskelijoille (Ristimäki 2004,73).

Koulun perustehtäviin on yleisesti ottaen aina kuulunut persoonallisuuden kehittäminen ja kasvattaminen. Koko koulun yhteisenä tehtävänä on siis nähdä yrittäjyyden edistäminen ja yrittäjyyden edesauttaminen persoonallisuuteen liittyvien ominaisuuksien perspektiivistä. Koulu yhtenä toimijana on osana ympäristöä, jossa yksilö saa yrittäjämäiset ominaisuutensa. (Ristimäki 2004, 48–51.)

Paajasen (2001) mukaan mikään koulutusaste ei kuitenkaan yksinään voi taata yrittäjyyskasvatuksesta. Kasvatuksen tulee hänen mukaansa lähteä kodista ja myöhemmin edetä eri koulutusasteiden läpi. (Paajanen 2001.) Järvenpää ja Järvensivu (1999, 170) ovat samalla linjalla. Heidän mukaansa yrittäjyyskasvatukselle aidoin oppimisympäristö on arkielämä. Avoin oppimisympäristö kuten koti ja asuminen, työelämä ja teollisuus sekä vapaa-aika ja harrastukset, antavat monet yrittäjyyskasvatuksen oppisisällöt ja menetelmävihjeet. Opiskelijat olisi hyvä johtaa aitoihin yrittäjyyskokemuksiin.

Koirasen ja Peltosen (1995) mukaan henkilön omat mieltymyksen kohteet vaikuttavat hyvin olennaisesti siihen, mitä hän haluaa oppia tai opettaa. Yrittäjyyskasvatuksesta tulee tehdä kiinnostavaa ja haluttavaa, mikä tehoaa olennaisesti yrittäjyyden oppimisen edistämiseen. (Koiranen & Peltonen 1995, 13-15.) Yrittäjyyskasvatuksen onnistumisessa tärkeä rooli on täten myös opettajilla.

Yrittäjyyskasvatuksen sisällöllinen korostus alkaa asennekasvatuksella esi- ja alkuopetuksessa. Myöhemmin peruskoulussa mukaan kasvatukseen tulevat tiedot yrittäjyydestä ja toisella asteella yrittäjyydessä tarvittavat taidot. (Ristimäki & Vesalainen 1997; Ristimäki & Evälä 2001.) Opettajilta vaaditaan aitoja yrittäjyysmyönteisiä asenteita, yrittäjyystietoja, omakohtaisia kokemuksia ja yrittäjyydessä tarvittavien taitojen tunnistamista, jotta yrittäjämönteisyys ja yrittäjämäisten toimintatapojen siirtäminen oppilaille onnistuisi opetuksessa (Argyle 1978; Peltonen 1986; Koiranen 1993; Leskinen 1999 & Remes 2003).

Oikealla tavalla annetun yrittäjyyskasvatuksen tuloksena opiskelijalle muodostuu oikeanlainen kuva yrittäjyydestä sekä kehittyy käsitys siitä, sopiiko hän itse kyseiseen

työnteon rooliin. Mikäli yrittäjyyskasvatus kyetään järjestämään oppilaiden tarpeita tyydyttävällä tavalla, saattaa yhä useampi valita yrittäjyyden. Näin siksi, koska yksilön tieto yrittäjyydestä vähentää epätietoisuutta yrittäjyysvalinnan seurauksista. (Ristimäki 2007, 35.) Yrittäjyyskasvatuksessa tärkeätä on panostaa henkiseen pääomaan ja yrittäjyysmyönteisten asenteiden aikaan saamiseen. Ulkoiseksi yrittäjäksi ei voi tulla ilman, että ensin kasvetaan sisäiseen yrittäjyyteen omaehtoisen yrittäjyyden avulla. (Vihavainen 1999, 158.)

3.2 Yrittäjyyskasvatus ja yrittäjämäisyyttä tukevat oppimismenetelmät ammattikorkeakouluissa

Ammattikorkeakoulujen yhteinen yrittäjyysstrategia valmistui vuonna 2006 ja sen tavoitteena on tukea ammattikorkeakoulujen roolia yrittäjyyden edistäjänä muuttuvassa kokonaisvaltaisessa toimintaympäristössä. Strategian toteutti Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE. Yrittäjyysstrategian toteuttamisvastuu on kuitenkin yksittäisillä ammattikorkeakouluilla (ARENE 2006).

Ammattikorkeakouluissa yrittäjyys kytkeytyy opintoihin teemoittain:

- Opinnäytetöiden kytkeminen työelämään sekä harjoittelun kehittäminen pk-yrityksissä
- Tutkimus- ja kehitystyön vahvistaminen ja suuntaaminen pk-sektorin yritystoiminnan tukemiseen
- Ammattikorkeakoulujen ja alueellisen yrittäjäjärjestöjen yhteistyön vahvistaminen
- Opettajien täydennyskoulutuksen tuki
- Ammattikorkeakoulujen jatkotutkintokokeiluun liittyvän pk-sektorin yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen koulutusohjelman kokemusten ja tulosten levittäminen
- Liiketoimintaosaamisen kehittäminen korkeakoululaitoksessa - työryhmämuistion mukaiset esitykset

- Yrityshautomo tyyppinen toiminta

(Opetusministeriö: Yrittäjyyskasvatuksen linjaukset ja toimenpideohjelma 2004).

Ammattikorkeakouluissa on lähes kaikilla koulutusaloilla tarjolla yrittäjyyttä tukevia opintojaksoja ja monien ammattikorkeakoulujen kohdalla kaikissa koulutusohjelmissa. Koulutusohjelmien opintosuunnitelmiin pakollisena kuuluu yrittäjyyden ja liiketoimintaosaamisen opintokokonaisuus useissa ammattikorkeakouluissa. Lisäksi on usein mahdollisuus valita valinnaisia yrittäjyyden aineopintoja. Opintoihin on pyritty lisäämään yrittäjyyttä myös työharjoittelun avulla, koostamalla yrittäjyyttä tukevia opintoja laajemmiksi kokonaisuuksiksi ja tekemällä opiskelijoille henkilökohtaisia yrittäjyyteen painottuneita opinto-ohjelmia. (Pihkala 2008, 33.)

Yrittäjyyskasvatus SeAMKissa

Seinäjoen Ammattikorkeakoulussa toimitaan edellä mainittujen yrittäjyyttä edistävien toimintatapojen mukaisesti. Seinäjoen Ammattikorkeakoulu on opinto-oppaan mukaan yrittäjähenkkinen. Tämän mukaan Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijoihin kohdistuvassa yrittäjyyden edistämisessä on kolme eri tavoitetasoa. Ensimmäisellä tasolla on myönteisen yrittäjyysasenteen ja kiinnostuksen aikaansaaminen yrittäjyyttä kohtaan. Toisella tasolla on tiedollisten ja taidollisten valmiuksien parantaminen harkinnanarvoiseksi uravaihtoehdoksi ja kolmannella tasolla yrittäjyyttä harkitsevien ja sitä vakavasti aikovien opiskelijoiden tukeminen ja ohjaaminen kohti omaa yritystoimintaa. Seinäjoen Ammattikorkeakoulussa opiskelijaryhmille rakennetaan heidän tavoitteisiinsa sopiva yrittäjyyspolku. Se ei ole erillinen koulutusohjelma vaan kunkin opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman omakohtainen sisältökokonaisuus. (SeAMK opinto-opas.)

SeAMKissa kaikissa eri yksiköissä opiskelijoille tarjotaan yrittäjyyspainotteisia kursseja. Kurssit ovat sidoksissa joko yksiköiden omaan opinto-ohjelmaan tai vapaavalintaisia. Yrittäjyyspainotteisia kursseja pyritään järjestämään myös mahdollisimman laaja-alaisesti tekemällä yhteistyötä eri koulutus yksiköiden välillä. Opiskelijat eri yksiköistä täydentävät toisiaan ja näin saadaan ilmeisimmän monipuolinen näkemys.

SeAMKin yrittäjyyspolut ovat monipuolisia ja tarjoavat mahdollisimman laaja-alaisen näkemyksen yrittäjyyden avainasioihin.

Yrittäjähenkisyyttä kehitetään innovatiivisuutta, luovuutta, visiointikykyä sekä riskinottoa edistävillä pedagogisilla ja menetelmällisillä käytännöillä. Yrittäjyyteen liittyvien tietojen ja taitojen kohentamisen laajempia pedagogisia ratkaisuja ja oppimisympäristöjä eri yksiköissä ovat esimerkiksi harjoitusyritystoiminta, kumppaniyritystoiminta, projektipaja, työelämälähtöinen projektioppiminen ja SeAMK Hyvinvointipalvelut. (SeAMK opinto-opas.)

3.3 Aikaisempia tutkimustuloksia yrittäjyyskoulutuksen vaikutuksesta yrittäjyysintentioneihin

2000-luvulla on kohdistettu paljon paineita yrittäjyyden edistämiseen koulutuksessa. Suhteessa tähän, on koulutuksen ja yrittäjyysintentionien välistä keskinäistä suhdetta tutkittu kuitenkin niukasti. Tehdyt tutkimukset ovat osoittautuneet myös osittain ristiriitaisiksi, koska intentionien, persoonallisuuden piirteiden, asenteiden, demografisten tekijöiden ja tilannetekijöiden merkitys on vaihdellut eri tutkimuksien välillä. (Pihkala 2008, 40.)

Yrittäjyyskoulutuksen vaikutuksesta yrittäjyysintentioneihin on saatu kolmenlaisia tuloksia (Varamäki ym. 2014, 5). Varamäki ym. kirjoittavat, että osa tutkimuksista on pystynyt todentamaan positiivisen yhteyden yrittäjyyskoulutuksen ja aikomusten, asenteiden sekä oman pystyvyyssuskomuksen välillä (kuten Zhao ym. 2005; Souitaris ym. 2007; Jones ym. 2008; Wilson ym. 2009), osa tutkimuksista puolestaan on osoittanut, ettei yrittäjyyskoulutuksella ole ollut mitään vaikutusta aikomuksiin (Rodrigues ym. 2012; Marquis ym. 2012), mutta myös negatiivisia vaikutuksia on havaittu esimerkiksi yrittäjyyskoulutuksen ja yrittäjyysominaisuuksien tai yrittäjyyskykyjen välillä (kuten Pihkala & Miettinen 2004; Oosterbek ym. 2010).

Luethje ja Franke (2003) tutkivat koulutuksen merkitystä intentionien selittäjänä insinööriopiskelijoiden keskuudessa. Heidän tutkimuksessaan persoonallisuuden piirteet korostuivat osana intentionomallia. Persoonallisuuden piirteillä ilmeni olevan sel-

keä vaikutus itsensä työllistämisen asenteisiin. Yrittäjyysasenne oli vahvasti sidoksissa intentioon käynnistää yritystoimintaa. Tekniikan opiskelijoiden kohdalla asenteet yrittäjyyttä kohtaan osoittautuivat päällimmäiseksi yrittäjyysintentioiden selittäjäksi. Asenteiden ensisijaiset syyt olivat persoonallisuuden piirteet, mutta myös muilla tekijöillä saattoi olla vaikutusta. (Luethjen & Franke 2003, 143, Pihkalan 2008, 38 mukaan.)

Melinin (2001) tutkimus taas osoitti, ettei asenteilla ole yhteyttä yrittäjyysintentioniin. Tutkimuksessa keskityttiin siihen, mitä eroja on virolaisten ja suomalaisten eräissä ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien nuorten yrittäjyysintentionissa ja intentionien taustalla vaikuttavissa tekijöissä (Melin 2001).

Cox, Mueller ja Moss (2002) syventyivät tutkimaan kaupallisen alan yliopisto-opiskelijoiden luottamusta omiin yrittäjyyskykyihin. Heidän tutkimuksessaan luottamuksen vahvistuminen omiin yrittäjyyskykyihin ei lisääntynyt koulutuksen myötä. Tutkimuksessa verrattiin opiskelijoita, jotka eivät olleet vielä käyneet yrittäjyyspainotteista kurssia niihin opiskelijoihin, jotka olivat sen jo suorittaneet. Luottamus omiin yrittäjyyskykyihin näytti käyvän matalammaksi kurssin suorittaneiden opiskelijoiden kohdalla verrattuna kurssia aloittaviin opiskelijoihin. Yrittäjyyden johdantokurssien alkuperäinen tavoite ei toteutunut. Alkuperäisenä tavoitteena kursseilla on vahvistaa niiden opiskelijoiden yrittäjyyteen liittyvää tietoisuutta ja ymmärrystä, joilla ei vielä ole aikaisempaa yrittäjyyteen liittyvää kosketusta. (Cox ym. 2002, Pihkalan 2008, 38 mukaan.)

Henryn, Hillin ja Leitchin (2004) tutkimuksessa luottamuksen vahvistumien omiin yrittäjyyskykyihin taas näytti lisääntyvän koulutuksen myötä. Tutkimuksessa perehdyttiin yritystoiminnan käynnistämiseen liittyvän koulutuksen tehokkuuteen arvioimalla yrittäjyyden koulutusohjelmia määrällisin ja laadullisin tuloksin. Määrällisiin tuloksiin sisältyi uusien yritysten ja työpaikkojen määrät. Laadullisiin tuloksiin luettiin koulutukseen osallistuneiden käsitykset saamastaan koulutuksesta. Määrällisestä näkökulmasta katsoen koulutus osoitti voivan lisätä muutamien opiskelijoiden osalta halukkuutta käynnistää yritystoimintaa. Tutkimus näytti koulutusohjelmilla olevan laadullista vaikutusta yksilöiden omiin yrittäjyyskykyihin luottamisen vahvistuessa. (Henry ym. 2004, Pihkalan 2008, 39 mukaan.)

Degeorgen ja Fayollen (2008) tutkimuksen tavoitteena oli tutkia korkeakouluopiskelijoiden yrittäjyysintentioiden tasoa yrittäjyyskurssin jälkeen ja niiden pysyvyyttä ajan myötä. Heidän tutkimusasetelmansa oli Henryn ym. (2004) tutkimusasetelman suuntainen. Tutkimuksen mukaan opiskelijoiden yrittäjyyshenkisyys kasvoi kurssin myötä ja yrittäjyysintentioiden taso ja pysyvyys oli korkea koulutuksen jälkeen. (Degeorgen & Fayollen 2008, Pihkalan 2008, 40 mukaan.)

Drostin ja McGuiren (2011) tutkimus myös vahvistaa positiivisia tuloksia yrittäjyysopetuksen vaikutuksesta yrittäjyysintentioihin, vaikka väliin tulevana muuttujana tässä tutkimuksessa vaikutti pystyvyysuskomus, kun taas Pihkalan (2008) ammatikorkeakouluopiskelijoihin kohdistuvassa tutkimuksessa yrittäjyysopetus vaikutti negatiivisesti opiskelijoiden pystyvyysuskomukseen. Drostin ja McGuirenin tutkimusjoukko koostui suomalaisista liiketalouden opiskelijoista. (Drost & McGuiren 2011, Varamäen ym. 2014, 5 mukaan.)

Ylikerälä (2005) tutki yrityshautomokokemuksen vaikutuksia tradenomiopiskelijan yrittäjäuran syntyyn ja kehittymiseen. Yrityshautomotoiminnalla tutkimuksen mukaan oli merkittävä yrittäjyyden laukaiseva tekijä, mutta yrittäjyysintentiot puolestaan olivat kehittyneet jo muualla, pääosin ennen opintoja. (Ylikerälä 2005.)

3.4 Entre Intentio -tutkimuksen tuloksia

Entre Intentio -tutkimuksen tuloksia yrittäjyysaikomuksista ja niiden muutoksista tarkasteltiin poikkileikkausaineiston ja pitkittäisaineiston osalta. Poikkileikkausaineisto on syksyiltä 2012 ja se koostuu kymmenen eri ammattikorkeakoulun kahdeksan eri koulutusalan opiskelijoista neljältä eri vuosikurssilta. Vastaajia poikkileikkausaineistossa oli 3 754. Pitkittäisaineisto koostuu henkilöistä, joille pystyttiin tunnistamaan vastaus sekä ensimmäiseltä opintovuodelta 2009 että neljänneltä opintovuodelta 2012. Samoja yksilöitä pystyttiin tunnistamaan kaikkiaan 149. Poikkileikkausaineiston tavoitteena oli kuvata, millaiset ovat opiskelijoiden yrittäjyysaikomukset, miten ne eroavat koulutusaloittain ja mitkä tekijät opiskelijoiden yrittäjyysintentioihin vaikuttavat. Pitkittäisaineiston avulla analysoitiin sitä, millä tavoin yrittäjyysintentiot

muuttuvat opintojen edetessä ensimmäisen opintovuoden alusta neljännelle opintovuodelle koulutusaloittain, ja mitkä tekijät vaikuttavat intentioiden kehittymiseen. (Varamäki ym. 2014, 6,15.)

Poikkileikkausaineiston osalta tuloksia tarkasteltaessa havaittiin, että ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoilla yrittäjyysintentioiden keskiarvo oli korkeampi kuin myöhempien vuosikurssien opiskelijoilla. Tilastollisesti ero vuosikurssien välillä oli erittäin merkittävä. Tarkasteltaessa tarkemmin lähipiirin tukea huomattiin tuen olevan hieman negatiivisempi neljännen vuosikurssin opiskelijoilla kuin muilla. Lähipiirin tuen suhteen ero ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevä eri vuosikurssien välillä. Asenteet yrittäjyysuraa kohtaan olivat myös myönteisemmät ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoilla verraten eritoten neljännen vuosikurssin opiskelijoihin. Ero vuosikurssien välillä oli tilastollisesti merkitsevä. Pystyvyysuskomuksen todettiin myös olevan korkein ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoilla. Vuosikurssien välillä oli tilastollisesti merkittävä ero lisäksi tässä suhteessa. (Varamäki ym. 2014, 7.)

Poikkileikkaustarkastelussa eri koulutusalojen (yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan, kulttuurialan, luonnonvara- ja ympäristöalan, sosiaali- terveys- ja liikunta-alan, tekniikan ja liikenteen alan, luonnontieteiden alan, matkailu- ravitsemis- ja talousalan sekä humanistisen ja kasvatustalouden) välillä havainnoitiin selviä eroja ja erot koulutusalojen välillä olivat tilastollisesti erittäin merkittäviä. Korkeimmat yrittäjyysintentiot olivat luonnonvara- ja ympäristöalan opiskelijoiden joukossa. Toiseksi korkeimmalla tasolla yrittäjyysintentiot olivat yhteiskuntatieteiden, hallinnon ja liiketalouden, kulttuurin sekä matkailun- ravitsemisen- ja talouden alalla. Alhaisimmat yrittäjyysintentiot puolestaan löytyivät humanistisen ja kasvatustalouden sekä sosiaali- ja terveysalan opiskelijoilta. (Varamäki ym. 2014, 8.)

Lähipiirin tukea, asenteita ja pystyvyysuskomusta selvitettiin tarkemmin myös eri koulutusalojen välillä poikkileikkaustarkastelussa. Lähipiirin tuen suhteen korkeimmat intentiot olivat myös luonnonvara- ja ympäristöalan opiskelijoilla, alhaisimmat puolestaan luonnontieteiden opiskelijoilla. Erot koulutusalojen välillä olivat tilastollisesti merkitseviä. Asenteita lähemmin tarkastellessa korkein intentioiden taso oli yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla, heikoimmat taas humanistisen ja kasvatustalouden opiskelijoilla. Pystyvyysuskomuksen näkökulmasta katsoen kärki-

sijassa ovat luonnonvara- ja ympäristöalan opiskelijat. Heikoimmat tulokset pystyvyysuskomuksesta saatiin humanistisen ja kasvatustieteiden opiskelijoilta. Asenteiden ja pystyvyysuskomuksen kohdalla erot olivat myös tilastollisesti erittäin merkittäviä. (Varamäki ym. 2014, 8.)

Poikkileikkaustarkastelussa sukupuolten välillä oli eroja aikomusten, lähiympäristön tuen ja pystyvyysuskomuksen suhteen. Asenteiden kohdalla miesten ja naisten välillä ei ollut eroja. Keskiarvo aikomuksien ja pystyvyysuskomuksen kohdalla oli miehillä korkeammalla tasolla kuin naisilla. Lähiympäristö tuen osalta keskiarvo oli puolestaan naisilla korkeampi. (Varamäki ym. 2014, 9.)

Riippumattomien muuttujien ja kontrollimuuttujien valossa poikkileikkaustarkastelussa suurin selitysaste oli asenteilla. Yrittäjyysintentioniin opiskelijoilla eniten vaikutti siis se, millaiset olivat asenteet yrittäjyysuraa kohtaan. Toiseksi eniten intentionia selitti pystyvyysuskomus. Lähipiirin tuki ja kontrollimuuttajat (ikä, sukupuoli, äidin- ja isän yrittäjyys) selittivät myös todella merkittävästi aikomuksia. Suhteellinen merkitys näillä oli kuitenkin pienempi. (Varamäki ym. 2014, 9.)

Pitkittäistarkastelun tuloksia tulkittaessa tutkijat havaitsivat yrittäjyysintentionien laskeneen tilastollisesti erittäin merkitsevästi kaikkien vastaajien suhteen. Kaikilla eri koulutusaloilla opiskelijoiden aikomukset ryhtyä yrittäjäksi olivat kehittyneet alaspäin edeten ensimmäiseltä opiskeluvuodelta neljännelle. Tutkimuksesta saatujen tulosten mukaan voidaan havaita muutoksen olevan sosiaali- ja terveysalalla erittäin merkitsevä ja kulttuurialalla ja tekniikan- ja liikenteenalalla lähes merkitsevä. (Varamäki ym. 2014, 10.)

Myös pitkittäistarkastelun aineistoa analysoitiin tarkemmin lähipiirin tuen, asenteiden ja pystyvyysuskomuksen osalta eri koulutusaloittain. Lähipiirin tukea koskien tulokset osoittivat luonnonvara- ja ympäristöalalla sekä tekniikan- ja liikenteenalalla arvioiden muuttuneen negatiivisiksi. Positiivinen muutos lähipiirin tuessa oli kulttuurialalla sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla. Muutokset lähipiirin tuessa eivät kuitenkaan olleet tilastollisesti merkitseviä. Asenteet yrittäjäksi ryhtymistä kohtaan olivat myös kehittyneet negatiiviseen suuntaan. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla asenteet olivat kuitenkin säilyneet lähtötasolla. Luonnonvara- ja ympäristöalalla muutokset asenteissa olivat tilastollisesti merkitseviä, kulttuurialalla sekä tekniikan-

ja liikenteenalalla lähes merkitseviä. Pystyvyysuskomuksen kohdalla muutokset olivat niin ikään negatiivisia. Kaikilla eri koulutusaloilla pystyvyysuskomus oli laskenut alaspäin. Luonnonvara- ja ympäristöalalla sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla muutokset pystyvyysuskomuksessa olivat tilastollisesti melkein merkitseviä. (Varamäki ym. 2014, 10–11.)

Pitkittäistarkastelussa yrittäjyysintentioiden muutosta eniten selitti muutos asenteissa ja toiseksi eniten muutos pystyvyysuskomuksessa, samoin kuten poikkileikkaustarkastelussa. Muutos asenteissa oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ja muutos pystyvyysuskomuksessa oli tilastollisesti merkitsevä. Riippumattomista muuttujista lähiympäristön tuki selitti vähiten aikomusten muutoksia. Lähiympäristön tuen suhteen tulos oli melkein tilastollisesti merkitsevä. Kontrollimuuttujien osalta ainoastaan sukupuoli (mies) todensi yrittäjyysaikomusten muutosta tilastollisesti merkitsevästi. Muiden kontrollimuuttujien (osallistuminen yrittäjyysopetukseen, aktiivisuus oppilaskuntatoiminnassa, työskentely opintojen ohessa, opintoaktiivisuus ja opintomenestys) ei nähty aiheuttavan muutosta yrittäjyysintentioneissa tilastollisesti merkittävästi. Tässä kohdin testattiin myös osallistumista aktiivisuutta edellyttävään yrittäjyysopetukseen. Myöskään tämän ei todettu aiheuttavan suoraa vaikutusta intentioiden muutokseen. (Varamäki ym. 2014, 12–13.)

Pitkittäistarkastelussa verrattiin myös opiskelijoiden yrittäjyysintentioneita lähtötason perusteella jakaen opiskelijat korkean- ja matalan keskiarvon omaavaan ryhmään. Intentioneiden kehittymistä tästä näkökulmasta tarkastellen huomioitiin, että keskivertoa korkeammat aikomukset laantuivat erittäin merkitsevästi ja matalammat aikomukset laskivat suhteessa vähemmän. Mikäli taas opiskelijat jaettiin kahteen ryhmään sen perusteella laskevatko vai nousevatko intentionot opintojen edetessä havaittiin tasapainottava tulos. Opiskelijoilla, joilla aikomusten kehitys laski, laski myös aikomusten tilastollinen keskiarvo erittäin merkittävästi neutraalilta tasolta matalalle tasolle. Vastaavasti opiskelijoilla, joilla tapahtui kehitystä aikomuksissa, nousi aikomusten tilastollinen keskiarvo erittäin merkittävästi matalalta tasolta neutraaliin. (Varamäki ym. 2014, 12.)

Korkean- ja matalan lähtötason omaavien opiskelijoiden taustamuuttujia selvittäessä saatiin tilastollisesti merkitsevä ero vanhempien yrittäjyyden suhteen ja yrittäjyyskursseille osallistumisen suhteen. Korkean lähtötason omaavien opiskelijoiden

kohdalla äiti toimi yrittäjänä 33 prosentilla, isä 50 prosentilla. Matalan lähtötason omaavien opiskelijoiden kohdalla taas äiti toimi yrittäjänä 11 prosentilla ja isä 22 prosentilla. Yrittäjyyskursseille osallistumisen suhteen saatiin tulos, jonka mukaan korkean aikomusten lähtötason omaavista opiskelijoista 96 prosenttia oli osallistunut yrittäjyyskursseille ja matalamman lähtötason omaavista opiskelijoista 76 prosenttia. Sukupuolen ja työskentelyn suhteen ei ollut eroja. Negatiivisen ja positiivisen muutoksen ryhmien osalta tehtiin myös ristiintaulukointi. Ainoa tilastollisesti melkein merkitsevä ero tässä jaottelussa löytyi työskentelyn saralla. Positiivisen muutoksen ryhmässä opiskelijoista 24 prosenttia työskenteli opintojen ohessa kun taas negatiivisen muutoksen ryhmässä opiskelijoista 76 prosenttia työskenteli opintojen ohessa. (Varamäki ym. 2014, 12.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimusmenetelmänä laadullinen case-tutkimus

Tämän opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmänä ovat laadulliset teemahaastattelut, ja aineisto myös analysoidaan laadullisin menetelmin. Tutkimuksen laadullisena aineistona ovat siis Seinäjoen ammattikorkeakoulun kolmannen- ja neljännen vuosikurssin oppilaat eri koulutusaloilta. Kaikki tutkimusotokseen kuuluvat oppilaat ovat jo aikaisemmin olleet mukana Entre Intentio -tutkimuksessa.

Laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on se, että tutkimuksen kohteena yleensä on ihminen ja ihmisen maailma, joita kyetään tarkastelemaan elämismaailmana ja ihmisten kokemustodellisuutena. Ihmisten ja yhteisöjen toimet osoittavat käytössä olevia merkityksiä. (Varto 1992, 23–24.) Laadullinen tutkimus pääasiassa tutkii prosesseja. Merkitykset siitä, kuinka ihmiset kokevat ja näkevät reaali maailman ovat kiinnostuksen objektina (Kananen 2008,25) eli tässä tutkimuksessa; miten opiskelijat näkevät yrittäjyyden omana uravaihtoehtonaan ja mitkä tekijät opiskelijoiden yrittäjyysaikomusten taustalla eniten vaikuttavat.

Lähtökohtana kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen, mihin sisältyy ajatus siitä, että todellisuus on vaihteleva. Tutkimuksessa huomioon on otettava, ettei todellisuutta voi rikkoa mielivaltaisesti osiin. Tapahtumat heijastavat yhtäaikaaisesti toinen toistaan ja mahdollista on löytää monensuuntaisia suhteita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdetta yritetään kuvata mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 157.)

Tutkimuksen analysointi ja havainnot perustuvat sanoihin ja lauseisiin. Laadullisessa tutkimuksessa ei siis käytetä lukumuotoja toisin kuten kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa, eikä tutkimuksen toteuttamiseksi ole välttämättä olemassa määrällisen tutkimuksen kaltaista tarkkaa viitekehystä. Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavan ja tutkijan välille kytkeytyy suora kontakti. Haastattelut ja havainnoinnit suoritetaan niin sanotusti kentällä ilmiön parissa. Tiedonkeruun ja analysoinnin ensisijainen väline on tutkija itse, sillä hänen kauttaan reaali maailma suodattuu tutkimustuloksiksi. (Kananen 2008, 24–25.)

Sekä laadullisella että määrällisellä tutkimusotteella on omat vahvuutensa ja heikoutensa. Kun halutaan saada ymmärrettävä kuvaus ilmiöstä, tehokkain tapa on käyttää kertomusta eli menetelmänä laadullista tutkimusotantaa. Määrällinen tutkimus ei kykene kuvaamaan ilmiötä riittävän tarkasti tai kuvaamaan ilmiön toimintaa prosessina; esimerkiksi ihmisen ajattelun kuvaaminen määrällisin menetelmin on varsin mahdotonta. Mikäli tutkimuksessa halutaan tutkia ja kuvata ilmiön rakenteita ja prosesseja, tavoitetaan ne varmimmin laadullisella tutkimuksella. (Kananen 2008, 32–33.) Laadullisella menetelmällä saadaan syvällistä, mutta kuitenkin heikosti yleistettävää tutkimustietoa. Määrällisen menetelmän avulla taas saadaan pinnallista mutta luotettavaa tietoa. (Alasuutari 1994, 231.) Parhaaseen yleistettävään tulokseen voidaan näin ollen luotettavimmin päätyä molempia menetelmiä apuna käyttäen. Tämä toteutuu osittain tässä opinnäytetyössä, kun perusaineisto opiskelijoiden yrittäjyysintentioneista on kerätty kyselylomakkeella ja sen avulla on poimittu mielenkiintoisia haastattelun kohteita. Alasuutarin (1994) mukaan laadulliset tutkimusmenetelmät ovat omiaan esitutkimuksen teossa. Laadullisen tutkimuksen avulla muodostetaan oletuksia, joita voidaan tilastollisin tutkimusmenetelmin syvällisemmin todentaa. (mts. 231.)

Laadullisiin menetelmiin lukeutuvassa tapaustutkimuksessa eli toisin sanoen case - tutkimuksessa tutkittavana on yksi tai useampi tapaus. Tavallisesti tapauksia on vähän, usein vain yksi ja tällöin tavoitteena on päästä syvälle ilmiön toimintaprosessin ja toimintalogiikan ymmärtämiseen. Tapaustutkimuksessa tutkimusstrategiana käytetään triangulaatiota eli yhdistetään eri tietolähteitä. Tapaustutkimusta ei tehdä ainoastaan yhden tietolähteen varassa, vaan aineisto perustuu esimerkiksi dokumentteihin, haastatteluihin tai havainnointiin. Perusedellytyksenä tapaustutkimukselle pidetään aineiston monilähtöisyyttä. (Kananen 2008, 84–85.) Tämän tutkimuksen aineisto koottiin Entre Intentio -tutkimuksen aiemmista tuloksista.

Tutkimuksen aineiston keruun yhteydessä usein esitetty kysymys on; ”kuinka paljon aineistoa täytyy kerätä, jotta tutkimus olisi tieteellistä, edustavaa ja yleistettävissä.” Ammattikorkeakouluissa tehdyissä opinnäytetöissä tai yliopistojen pro gradu -töissä laadullisten aineistojen koot usein miten ovat melko pieniä tai vähäisiä verrattuna määrälliseen tutkimukseen. Täten laadullisessa tutkimuksessa tärkeätä on se, että henkilöt joilta tietoa tullaan keräämään tietävät tutkimuksen kannalta oleellisesta

asiasta ja tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on omakohtaista kokemusta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009,85.)

Tutkimuksessa on olemassa virhemarginaalin vaara, vaikka virheiden syntymistä pyritään ehkäisemään. Tästä syystä tutkimuksessa pyritään arvioimaan luotettavuutta. (Hirsjärvi ym. 1997, 226.) Ihmismieli kuten myös tutkijan mieli, voivat tietoisesti tai tiedostamattaan toimia valikoidusti. Haastatteluissa, havainnoinnissa ja tulkinnoissa piilee mahdollisuus huomioida vain tiettytyyppinen tieto, esimerkiksi teoriaan, hypoteeseihin tai ennakkonäkemykseen peilaten. Tiedostamaton valikoivuus voi johtaa jonkin oleellisen huomioon ottamatta jättämiseen. (Kananen 2008, 122.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioimisessa käytetään mm. termejä validiteetti ja reliabiliteetti. Käsitteet ovat eritoten hyväksytyt käytettäviksi määrällisessä tutkimuksessa, niiden sopivuudesta laadulliseen tutkimukseen ei ole tarkkaa mieltä. Termi validiteetti voidaan Kananen (2008) mukaan yksinkertaisimmillaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen validiteettiin. Ulkoinen validiteetti käsittää tulosten siirrettävyyden muihin vastaavanlaisiin tilanteisiin eli yleistettävyyden, sisäinen validiteetti tarkoittaa tulkinna ja käsitteiden virheettömyyttä. Joidenkin koulukuntien mukaan validiteettia ei voitaisi laadullisessa tutkimuksessa käyttää lainkaan mittarina. Reliabiliteetti määrällisessä tutkimuksessa tarkoittaa tulosten pysyvyyttä. (Kananen 2008, 123.) Laadullisessa tutkimuksessa reliabiliteetti voidaan ymmärtää tulkinna samankaltaisuutena tulkitsijasta toiseen (Koskinen, Alasuutari & Peltonen 2005, 225). Luotettavuuspohdinnoissa on syytä pyrkiä huomioimaan myös tutkijan puolueettomuusnäkökulma. Yksiselitteisiä ohjeita laadullisen tutkimuksen arvioinnissa ei kuitenkaan ole olemassa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 136, 140.)

”Laadullisen tutkimuksen kokonaisuuden kysymys on palautettavissa kysymykseen ”miten minä voin ymmärtää toista?”. Kysymys mahdollisuudesta ymmärtää toista on laadullisessa tutkimuksessa kaksisuuntainen. Toisaalta on kysymys siitä, miten tutkija (haastattelija) ymmärtää tutkittavaa (haastateltavaa) tai toisaalta taas siitä, miten joku toinen ihminen ymmärtää tutkijan laatimaa tutkimusraporttia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 68–69.)

4.2 Tiedonkeruumenetelmänä teemahaastattelu

Tähän tutkimukseen valittiin tiedonkeruumenetelmäksi teemahaastattelut, sillä siten pystytään syvällisimmin perehtymään tutkimusongelmaan ja sen taustalla vaikuttaviin tekijöihin eli tässä tapauksessa opiskelijoiden yrittäjäyysintentioiden syntyprosessiin. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Näin tutkittavien näkökulmat ja ääni pääsevät parhaiten esille.

Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 34–36) mukaan teemahaastattelulle tyypillistä on, että haastattelun aihepiirit eli teemat ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka järjestys ja muoto puuttuvat. Tällaista haastattelua voidaan kutsua myös puolistrukturoiduksi haastatteluksi. Teemahaastattelut sopivatkin käytettäväksi tähän tutkimukseen, sillä keskusteltavat aiheet ovat jokaiselle omiaan ja henkilökohtaisia eli kysymyksiä on vaikea standardisoida. Haastattelijan tehtävänä on huolehtia, että kaikki haastattelun osa-alueet käydään kuitenkin huolellisesti läpi.

Teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu on avoimuudessaan varsin lähellä syvähaastattelua. Teemahaastattelussa eteenpäin mennään tiettyjen ennalta valittujen keskeisten teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien lisäkysymysten avulla. Menetelmällisesti teemahaastattelussa painotetaan ihmisten tulkintoja asioista, heidän asioille antamiaan merkityksiä sekä myös sitä, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48.)

Makukysymyksenä voidaan pitää – kuten myös laadullisen tutkimuksen perinteisiin pohjautuvana kysymyksenä – sitä, tarvitseeko kaikille haastateltaville esittää kaikki suunnitellut kysymykset, tarvitseeko kysymykset kysyä tietyssä ja samassa järjestyksessä ja tarvitseeko sanamuotojen olla kaikissa haastatteluissa samat jne. Teemahaastattelulla toteutetussa tutkimuksessa yhdenmukaisuuden vaateen aste vaihtelee tutkimuksesta toiseen. Vaihteluväli saattaa olla lähes avoimesta haastattelusta strukturoituun haastatteluun. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Teemahaastattelussakaan ei haastattelija kuitenkaan voi kysyä mitä tahansa, vaan pyrkimyksenä on löytää merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen lähtökohdan ja ongelmanasettelun tai tutkimustehtävän mukaisesti. Oletetusti etukäteen valitut teemat rakentuvat tutkimuksen viitekehykseen eli tutkittavasta ilmiöstä jo tiedettyyn.

Kuitenkin avoimuudesta riippuen teemahaastattelussa teemojen sisältämien kysymysten suhde tutkimuksen viitekehyksessä esitettyyn vaihtelee vaistonvaraisten ja kokemusperäisten havaintojen sallimista kysymyksistä varsin suoriin etukäteen mietittyihin kysymyksiin ja niissä pitäytymiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Haastatteluiden suurena etuna muihin tiedonkeruumenetelmiin verrattuna voidaan pitää sitä, että siinä saatetaan säädellä aineiston keruuta joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla ja haastateltavia myötäillen. Haastatteluaiheiden järjestystä on mahdollisuus säädellä ja samoin on myös enemmän mahdollisuuksia tulkita saatuja vastauksia kuin esimerkiksi postikyselyssä. Haastatteluiden luotettavuutta saattaa heikentää se, että tutkittavat saattavat puhua haastattelutilanteessa toisin kuin jossain toisessa tilanteessa. Haastatteluaineisto on yhteys- ja tilannesidonnaista. Tämä on syytä ottaa huomioon tuloksia tulkittaessa. (Hirsjärvi ym. 1997, 206–207.)

Tässä tutkimuksessa haastattelurunko koostuu viidestä eri pääteemasta:

- Opiskelijan taustatiedot
- Opiskelijan yrittäjyysaikomukset / Opiskelija yrittäjänä
- Opintoihin liittyvät kysymykset
- Lähipiirin tuki
- Yrittäjyysaikomusten muodostumiseen liittyvät kysymykset / Yrittäjyyden muodostumiseen liittyvät kysymykset

Tarkemmat teemahaastattelurungot löytyvät liitteestä 1 ja 2.

Haastattelurungot yritettiin saada parhaalla mahdollisella tavalla vastaamaan työn tarkoitusta ja pääteema-alueiden sisältövaliditeetti koetettiin laatia riittävän kattavaksi. Haastatteluista tehdessä ensimmäistä haastattelurunkoa jouduttiin muuttamaan, koska osalla opiskelijoista oli jo olemassa yritystoimintaa. Kysymykset tarkennettiin kohdistumaan jo olemassa olevaan yritystoimintaan sekä yrityksen perustamiseen liittyviin tekijöihin ja tähän taustalla vaikuttaviin asianhaaroihin.

Tähän tutkimukseen haastateltiin 15 SeAmkin opiskelijaa. Haastatteluista yksi oli kirjallinen ja yksi puhelinhaastattelu ja muut 13 haastattelua suoritettiin tapaamisen

merkeissä. Kaikki nauhoitetut haastattelut litteroitiin tekstiksi ja haastatteluiden kielellinen informaatio säilytettiin. Purkulomakkeet, joissa aina yhdessä oli yhden opiskelijan vastaukset, säilytettiin analyysiä varten.

4.3 Analysointimenetelmänä sisällönanalyysi ja teemoittelu

Teemahaastatteluita analysoidessa menetelmänä käytettiin sisällönanalyysia. Tuomen ja Sarajärven (2002, 110–113, 115) mukaan sisällönanalyysi laadullisessa tutkimuksessa voidaan erotella kolmivaiheiseksi prosessiksi. Pelkistämässä aineistosta erotellaan tutkimuksen kannalta merkityksetön tieto pois. Ryhmittelyssä koetaan pohja tutkimuksen perusrakenteelle ja tätä pohjustavia selvityksiä tulevasta asiasta. Viimeisessä vaiheessa tulee tunnistaa tutkimuksen kannalta olennainen tieto. Saadun tiedon perusteella rakennetaan teoreettisia käsitteitä, joita yhdistelmällä saadaan lopulta vastaus tutkimustehtävään.

Sisällönanalyysillä haettiin vastauksista yhtenäisyyksiä, joissa kuvailtiin asioita yrittäjyysintention liittyen. Tämän jälkeen vastaukset koottiin samankaltaisiin ryhmiin ja käsiteltiin teemoittain. Teemoittelun tarkoituksena on nostaa esiin käytännöllisen tutkimusongelman kannalta olennainen informaatio sekä tästä informaatiosta esille tulleet tutkimusongelmia tukevat aiheet (Eskola & Suoranta 2000, 174).

5 TULOKSET

5.1 Teemahaastattelut

Tutkimukseen saatiin haastateltua liiketalouden, luonnonvara ja ympäristöalan, kulttuurialan, terveys ja liikunta-alan sekä tekniikanalan kolmannen- ja neljännen vuosikurssin opiskelijoilta yhteensä 15 (Taulukko 1). Kaikki haastatteluun osallistuneet opiskelijat olivat yrittäjyydestä kiinnostuneita ja kaikilla tutkimukseen osallistuneilla opiskelijoilla yrittäjyysintention lähtötaso oli korkea. Osa opiskelijoista toimi jo yrittäjänä.

Taulukko 1. Tutkimukseen osallistuneiden opiskelijoiden taustatiedot ja haastattelu-aika.

Haastateltava	Sukupuoli	Koulutusala	Haastattelu-aika	Haastattelun kesto
A	mies	Pk-yrittäjyys	3.9.2014	14 min 41 s
B	mies	Rakennustekniikka	4.9.2014	12 min 36 s
C	nainen	Agrologi	4.9.2014	12 min 13 s
D	nainen	Liiketalous	11.9.2014	27 min 28 s
E	nainen	Pk-yrittäjyys	12.9.2014	Kirjallinen
F	mies	Mediatuotanto	15.9.2014	18 min 26 s
G	mies	Agrologi	15.9.2014	13 min 45 s
H	mies	Liiketalous	16.9.2014	32 min 17 s
I	mies	Pk-yrittäjyys	17.9.2014	12 min 40 s
J	mies	Liiketalous	17.9.2014	34 min 41 s
K	nainen	Fysioterapia	17.9.2014	21 min 57 s
L	nainen	Pk-yrittäjyys	25.9.2014	14 min 13 s
M	nainen	Agrologi	30.9.2014	15 min 07 s
N	mies	Agrologi	30.9.2014	11 min 22 s
O	nainen	Hoitotyö	6.10.2014	16 min 17 s

5.1.1 Opiskelijan yrittäjyysaikomukset

Opiskelijoiden yrittäjyysaikomuksia selvitettiin kysymällä, onko opiskelija kiinnostunut yrittäjyydestä, miten todennäköisenä opiskelija pitää, että hän ryhtyy jossain vai-

heessa uraansa yrittäjäksi, minkälaista uraa ja työtehtäviä opiskelija itselleen toivoisi heti valmistumisen jälkeen ja entä pidemmällä aika välillä, mitkä ovat opiskelijan mielestä palkkatyön hyvät ja huonot puolet yrittäjyyteen verrattuna ja sitä, minkä opiskelija itse kokee eniten vaikuttaneen omiin näkemyksiinsä yrittäjäksi ryhtymisessä.

Kaikilla tutkimukseen osallistuneilla opiskelijoilla yrittäjyysaikomus oli jo olemassa ja suurimmalla osalla heistä yrittäjyysaikomus oli muodostunut jo ennen opintojen aloittamista. Opiskelijoista osa koki aikomuksen vahvistuneen opintojen aikana, mutta osa taas ei kokenut opintojen tuoneen muutosta yrittäjyysaikomuksiinsa.

Kysyttäessä miksi opiskelija on kiinnostunut yrittäjyydestä, saatiin kaikilta vastaneilta hyvin samankaltaisia vastauksia. Tärkeimpinä tekijöinä esille nousivat kasvu yrittäjäperheessä (12 vastausta), yrittäjän vapaus ja vaikutus mahdollisuus siihen miten toimia ja mitä tehdä (11 vastausta), oman aikataulun suunnittelu (6 vastausta) sekä raha ja palkkaus (6 vastausta).

Se on toisaalta niin itsenäistä ja siinä voi vaikuttaa ite niin paljo kaikkeen, ehkä se on niinku päällimmäisin. (Haastateltava A.)

Ensinnäkin se, että saa päättää ne omat työajat ja sitten se, että pystyy niinku vaikuttamaan itte siihen, kuinka paljon tienaa. (Haastateltava D.)

Tietysti kasvu yrittäjäperheessä niin sitä kautta oikeastaan tullu. (Haastateltava I.)

Se on se, että saa niinku tehdä semmosta hommaa, mikä itteä kiinnostaa, minkä kokee merkitykselliseksi ja sit se et saa vähä niinku sillee omilla ehdoilla tehdä niinku itseään varten sitä hommaa... Mä en jotenki ikinä haluais jumittua siihen sellaseen niinku oravanpyörään, että kaheksasta neljään, et mä haluaisin sillee niinku vähä vapaamuotoisemmin ja omilla ehdoilla ylipäätään tehdä duunia ja ehkä siinä on niinku osa kipinää siihen, että miks mä ehkä joskus haluaisin olla yrittäjä itekki, ainaki sivutoimisena yrittäjänä joskus... (Haastateltava J.)

Olis ihan kiva tehdä omaa juttua ja muutenki yksityinen puoli kiinnostaa niin miksei sitten ihan oma yrityskin... (Haastateltava K.)

No varmaan, kun vanhemmat on yrittäjiä. Se on aika luonnollista. Siinä ollu pienestä asti mukana ja nähny minkäläistä se on, hyvät- ja huonot puolet tottakai. (Haastateltava L.)

No kai se tulee vanhempien kautta, kun ne on aina ollu maatalousyrittäjiä ja sitte niillä on vielä toinen sivutoiminen yritys siinä samas. (Haastateltava M.)

Selvitettäessä opiskelijoiden mahdollista aikomusta ryhtyä yrittäjäksi ilmeni, että oikeastaan kaikki olivat miettineet ryhtyvänsä jossain vaiheessa uraansa yrittäjäksi (Taulukko 2). Suurin osa opiskelijoista katsoi kuitenkin tarpeelliseksi hakea työkokemusta ensin toisaalta opintojen päätyttyä. Osa opiskelijoista aikoi jatkaa vielä opintojaan ja hakea jatkokoulutuksen myötä tukea mahdolliseen yritystoimintaan. Yleisesti opiskelijat kokivat mahdollisen yrityksen perustamisvaiheen ajoittuvan muutamien vuosien päähän opiskeluiden päättymisestä. Yrittäjänä toimivat opiskelijat olivat kaikki aloittaneet yritystoimintansa nykyisten opiskeluiden aikana (Taulukko 2). Tulevaisuuden näkymät opintojen päätyttyä yrittäjänä toimivilla opiskelijoilla liittyivät laajalti oman yritystoiminnan kasvattamiseen ja kehittämiseen.

Taulukko 2. Tilanne yrittäjyyden suhteen opiskelijoiden keskuudessa.

Haastateltava	Toimi jo yrittäjänä	Kyllä aikoo ryhtyä yrittäjäksi	Mahdollisesti aikoo ryhtyä yrittäjäksi	Ei aio ryhtyä yrittäjäksi
A			X	
B	X			
C	X			
D		X		
E		X		
F			X	
G	X			
H	X			
I		X		
J			X	
K			X	
L			X	
M		X		
N	X			
O			X	

Opiskelijoilla oli kaiken kaikkiaan todella positiivinen kuva yrittäjyydestä, mikä selkeästi nousi palkkatyön edelle. Negatiivisia yrittäjyyteen liitettyjä tekijöitä kukaan ei nostanut päällimmäisenä esille. Palkkatyön hyvinä puolina opiskelijat mainitsivat kuukausittaiset palkkatulot, kertyvät lomapäivät ja niin sanotun vastuuttomuuden työssä sekä säännölliset työajat. Huonoina tekijöinä puolestaan koettiin myös osaksi säännölliset työajat sekä heikko vaikutus ja -etenemismahdollisuus.

Tietysti, kun on säännöllinen työaika ja se on varmaan pääsääntöisesti se kahdeksan tuntia, että työt ei tuu välttämättä kotiin asti ihan niin paljo, kun yrittäjällä tulee. Mutta sit taas toisaalta, se on niin samantilaista, tulee niin rutiinia. Se on tosi herkästi jokainen päivä samantilainen, varsinkin jos oot linjatyöntekijä, niin ei se sit taas oo mua ollenkaa. (Haastateltava A.)

Yrittäjälle jää hetkellisesti enemmän rahaa käteen, mutta etuuksia puuttuu; lomat, lomarahat ja tällaiset. Töihin meneminen on paljon helpompaa, voi tehdä päivän tuolla ja toisen täällä. Ei tarvi niitä työsopimuksia tehdä ja noudattaa. Saa painaa vaikka sen kahdentoista tunnin työpäivän ja seuraavana päivänä jäädä kotiin nukkumaan. (Haastateltava B.)

Se on ainaki se, että saa varmasti sen palkan. Huono puoli on se, että siitä ei saa joustavaa. Se on aina se työaika milloin pitää olla. Ei voi päättää, että tänään mulla on loma, en nyt teekkään niin hirveesti töitä. (Haastateltava C.)

No se on se hyvä puoli, että se palkka niinku on aina se sama suunnilleen, jos on kuukausipalkka. Tietysti se on turvatunpaa, kun sitä ei sitten tiedä, jos yritys meneekin konkurssiin, ettei oo enää asiakkaita. (Haastateltava D.)

Palkkatyössä ei ole mahdollista ns. sooloiluun, johon taas yrittäjyys antaa sataprosenttiset eväät. Hyvinä palkkatyössä ovat säännölliset työajat sekä palkka. (Haastateltava E.)

Määritteleekö sen nyt sitten hyväksi vai huonoksi puoleksi, mutta eihän siinä vastuuta oo niin paljon, kun yrittämisessä. Omaa pääomaa ei ole kiinni yhtään siinä työssä ja sitten siitä pääsee selkeästi irti ja lomalle aina välillä. Yrittäminen on vähä sellaista, että siinä on niinku kokoajan kiinni, vaikka olis olevinaan lomalla, niin kuitenkin se on aina mielessä... (Haastatelta G.)

Vastuut on rajattu, vastaat niinku omasta työstä ainoastaan, mutta kun yrittäjänä sä vastaat koko firman toiminnasta, henkilöstöstä, sen tulevaisuudesta esimerkiksi, että siinä mielessä palkkatyö on paljon helpompaa. (Haastateltava I.)

Edellä mainitut kiinnostuksen tekijät (perhetausta, vapaus, vaikuttaminen, oman aikataulun suunnittelu ja mahdollinen taloudellinen hyvinvointi) vaikuttivat myös entien opiskelijan omiin näkemyksiin yrittäjäksi ryhtymisessä. Lisäksi omien taitojen hyödyntäminen, koulutus, vastuun ottaminen ja kantaminen, nykyinen tilanne yhteiskunnassa sekä oma asenne siihen, että pystyy toimimaan yrittäjänä, koettiin merkitykselliseksi.

Kyllä se isäpuoli on aika vahvasti siellä taustalla, kun se on ollu niin hienoa kattoa vierestä, kun se on yrittäny vähä kaikennäköstä ja sillä on ollu ainaki kaks yritystä ittellä ja se kun se oli sillä niin vapaata... Ja sit toisaalta taas, kun mä lukion jälkeen tänne hain, niin tää pk-yrittäjäyys oli niinku ainut mikä mua kiinnosti, että mulla ei ollu mitään muuta vaihtoehtoa edes kouluna, kun tää. Niin kyllä se on vaan jotenki siinä sitte. (Haastateltava A.)

Osittain omat vanhemmat. Ne on niinku mukana yrittäjäyystoiminnassa. Ja tota ne käytännössä pakotti niinku menemään noille yrittäjäyyskursseille tuolla lukiossa, niin tota seki oli just semmosta hauskaa ja lepposta hommaa, niin siitä on niinku jääny erittäin positiivinen kuva just tosta yrittäjäydestä. (Haastateltava F.)

No kyllä se varmaan niinku ehkä seki, kun äiti on ite yrittäjä niin ajattelee, että kyl mäki voin. Ei välttämättä heti ajattelisi, että mä oon yrittäjäpersoonana, mut niinku kyl se mua kiinnostaa silti hirveesti ja niinku kyl mä siihen pystyn. (Haastateltava K.)

Varmaan tietysti se, että pystyy suunnitteleen aika paljon omaa aikataulua ja sitten tietysti palkkahommat suuri motivointi. (Haastateltava I.)

Ehkä niinku ihan realiteetit... Oon havainnoinu sen, että maailma tulee menemään ehkä sinne päin, että yrittäjänä on mahdollisuus saada tehdä töitä tulevaisuudessa. (Haastateltava J.)

Kyl se varmaan on semmonen tavallaan omatoiminen työskentely ja semmonen, että pystyy soveltamaan tavallaan omaa arkielämää ja sitte ehkä se, että sä oot siinä se joka vastaa siitä hommasta, kun on aina ollu vähä semmonen ihminen, että tykkää vastuusta. (Haastateltava O.)

Yrittäjänä toimivilta opiskelijoilta kysyttäessä, mikä tai mitkä asiat eniten vaikuttivat yrittäjyyden syntyyn, esille nousivat konkretisoituneina samat tekijät, jotka houkuttelivat yrittäjyysuraa suunnittelevia opiskelijoita.

Kotoa sai tukea siihen, että yrittäminen onnistui. Ja rahahan nyt aina ajaa ihmisiä. Kun ei opiskellessa paljo pääse tienaamaan. Ja kun tekee toiminimen kautta on paljo helpompaa, ei tarvi mitään työsopimuksia kirjoitella. Se oli vain paras vaihtoehto. (Haastateltava B.)

Kyllä se on sieltä kotoa tullut. Kun kotona aina tehnyt töitä ja kyllä se on niin hauskaa itelle. Kyllä mä oon ollu palkkatöissäki aina kesäsin ja tyyppää välillä kun se on justiin tietty aika ja pitää asetella sen mukaan omat aikataulut. (Haastateltava C.)

...Suurimmalta osin justiin tää, semmonen vähä niinku vapaus siihen mitä tekee, että saa vähän vaikuttaa siihen kuinka niitä tekee ja milloin niitä tekee... Pääsääntöisesti esimiestehtävät on mua aina houkuttellu niin se on ollu sillälailla helppo tapa päästä sitä toteuttaan. (Haastateltava H.)

Tykkään mennä vähä oman pään mukaan, ettei joku oo koko ajan sanomassa. Saa ite suunnitella. (Haastateltava N.)

5.1.2 Opintojen merkitys yrittäjyysaikomuksen muodostumiseen

Opintojen merkitystä yrittäjyysaikomuksen muodostumiseen tarkennettiin kysymällä, onko opiskelu lisännyt kiinnostusta yrittäjyyteen ja onko opiskelija suorittanut joitain yrittäjyysopintoja. Mikäli opiskelija oli suorittanut yrittäjyysopintoja, kysyttiin mitä ja minkälaisia ne olivat.

Opintojen merkityksestä yrittäjyysaikomuksen vahvistumiseen havaittiin positiivisia tuloksia kymmenen opiskelijan keskuudessa (Taulukko 3). Haastateltavista opiskelijoista kaikki eivät kuitenkaan kokeneet opintojen lisäävän yrittäjyysaikomustaan millään tasolla vaan heidän kohdallaan yrittäjyysintention synty liittyi vahvasti aiempaan koettuun omakohtaiseen kokemukseen ennen opintojen aloittamista. Kukaan haastateltavista ei liittännyt mitään yksittäistä kurssia yrittäjyysaikomuksen muodostumiseen. Hyödyllisinä kursseina mainittiin talouden-, verotuksen- ja kirjanpidonkurssit. Vierailijaluennot olivat myös pidettyjä. Osa haastatteluun osallistuneista

opiskelijoista oli osallistunut SeAMKin vapaavalintaisille Yritystallin kursseille. Kurssit koettiin mielekkääksi, mutta käytännössä kurssit eivät kenenkään osalla olleet johtaneet yritystoiminnan käynnistämiseen.

Ei tuu erityisemmin mitään tiettyä kurssia mieleen. Aikalailla kokonaisuus. En mä vielä pari vuotta sitten ajatellu tätä alaa. Vähän sen takia sitten tulikin tänne kouluun, että selkeytyis ajatukset, että haluaako sitä vai ei, mutta on ne sitten aikalailla vahvistunu täs koulun myötä. (Haastateltava M.)

Nimenomaan, että kun on tämmönen alaki ehkä, että kyl täälä aika paljo kannustetaanki siihen yrittäjyyteen. Siitä on niinku puhuttu paljon, niin kyl se omalta osaltaan, että on itekki sitä sitte ruvennu miettimään ja ajattelemaan...Kyllä kurssit syvensi joo, mutta kiinnostus on ollut alusta asti. (Haastateltava K.)

Ei varmaan, en mä usko, että se on lisänny. Se on samalla tasolla, mitä se on ollu ennenki. Tietysti kurssit tuonu uusia näkökulmia yrittäjyyteen. (Haastateltava I.)

Ei mikään yksittäinen kurssi. Kaikki on oikeastaan tapahtunu tän opiskelun aikana, se semmonen, että on niinku avautunu sille yrittäjyysjuutulle. Ennen tänne kouluun tuloa en olisi ikinä voinu kuvitellakaan, että musta tulis yrittäjä. En osaa osoittaa mitään tiettyä kurssia, tiettyä juttua, tiettyä hetkeä, että missä se olis niinku syntyny tai alkanu syntymään, se niinku positiivinen kuva yrittäjyydestä. Ehkä se on jossain tässä ilmapiirissä ja sitte yhdistyny kaikkiin muihin havaintoihin, niin siinä on tullu semmonen kokonaisuus. (Haastateltava J.)

Ei ole. Jotenki tuntuu, että tällä alalla on negatiivinen kuva yrittäjyydestä ja semmosta niinku oppilaiden kesken. En koe, että kursseista ois saanu mitään. (Haastateltava O.)

No jaa. Ei nyt ihan hirveesti. Perheyrittäjyyden kurssi oli kylä ihan hyvä, mutta muut eivät ole hirveästi tuoneet mitään uutta tietoa ainakaan siihen yrittämiseen. (Haastateltava L.)

Opiskelijat, jotka jo toimivat yrittäjänä osin kokivat, että opiskelu on lisännyt kiinnostusta yrittäjyyteen entisestään (Taulukko 3). Koulutus antoi yritystoiminnalle käytännön toiminnan tukeen hyödyllistä tietoa. Kaksi heistä ei kuitenkaan katsonut opintojen tähän mennessä tuoneen uutta informaatiota yritystoiminnalleen.

No vois sanoa tiettyjen opintojen osalta kyllä. Tietysti kyllähän ne sellaiset opinnot mitkä tukee tätä yrittäjyyttä ja siihen liittyviä tehtäviä, että itse hoidan kaikki taloushallintoon liittyvät asiat, kirjanpidon, palkanlaskennat ja osto- ja myyntireskontran ja kaikki työvuorolistat, että näihin tietysti on sitte aika paljon joutunutkin opiskeleen, kun ei ollu lähtötietoja ennen koulua, että on niinku ammentanu ne tiedot ihan täysin sieltä ja sitte vähä tiettyjä opintoja syventänykki tietysti joiltaki aloilta, oikeustiedettä ja muuta, että kyllä siinä sillä lailla niinku hyödyllisenä on nähny tietyt kurssit, mutta tosiaan osastaan sitte ei välttämättä niin hyödyllistä oo ollu aina, ainakaan tällä alalla. (Haastateltava H.)

Täälä niin paljon puhutaan yrittäjyydestä, että pakostakin se vähä vaikuttaa. Verotuksen kurssit oli sellasia hyödyllisiä ja mistä oppi. Kirjanpito kurssi oli myös ihan hyvä. (Haastateltava N.)

Tietysti, kun asiantuntemus on lisääntynyt, niin kyllä se aina sitten lisää kiinnostusta tavallaan sitä myötä. (Haastateltava G.)

Taulukko 3. Koulutuksen vaikutus yrittäjyysaikomuksiin opiskelijoiden keskuudessa.

Haastateltava	Kyllä, koulutus on vaikuttanut yrittäjyys-intentioon	Ei, koulutus ei ole vaikuttanut yrittäjyys-intentioon
A	X	
B		X
C		X
D	X	
E	X	
F	X	
G	X	
H	X	
I		X
J	X	
K	X	
L		X
M	X	
N	X	
O		X

5.1.3 Lähipiirin tuen merkitys yrittäjyysaikomuksen muodostumiseen

Lähipiirin tukea tarkastellessa opiskelijoilta kysyttiin, minkälaisena he pitävät omien vanhempien, kavereiden, tyttö-/poikaystävänsä tai puolison tukea, mikäli mahdollisesti yrittäjäksi ryhtyvät.

Yhdeksän opiskelijaa uskoi saavansa lähipiiriltä tukea yritystoimintaa aloittaessaan ja lähipiirin tuki koettiin merkittäväksi kannustukseksi. Yrittäjäksi ryhtyneistä neljä opiskelijaa oli saanut tukea lähipiiriltään. Vanhemmilta, kavereilta, tyttö-/poikaystävältä tai puolisolta oletetusti, tai jo saadusti, odotettu tuki pääasiassa nähtiin henkisenä tukena ja kannustuksena sekä neuvonantona. Kavereiden kohdalla esille nousivat myös mahdolliset yhteistyökuviot.

Opiskelijat, jotka vielä eivät toimineet yrittäjänä, kokivat kavereiden ja sidosryhmien tuen olevan lähes merkittävämpää kuin omien vanhempien.

Kyllähän äiti on aina stempannu ja ollu musta kauheen ylpee... Isäpuoli sitä on miettiny, jos heti valmistumisen jälkeen ryhtyis, kun se ny on ite entinen yrittäjä, mutta kyllä mä oon sanonu, että en mä ihan heti siihen lähe... Meidän luokka on hitsautunu niin tiiviiksi, että siinä nyt on mietitty niinku välillä, että jos porukalla keksis jotain. Sais siitä ruveta tekemään. Mutta se ny on vielä puhetasolla, mutta ei sitä koskaan tiedä. Siis toi meidän porukka, se on niin tiivis, mikä täällä on. (Haastateltava A.)

Vanhempien melko surkeana, ei ne oikestaan tue sitä toimintaa... Kaikilla kavereilla on yrityksiä oikestaan niin samanhenkistä porukkaa. (Haastateltava I.)

Vanhemmilta varmaan peukun nosto tulee, mutta en mä nyt usko et siinä mitenkään sen kummosempaa... Aika saman mielisiä kavereita tässä on ympärillä. Monet neki on semmosia, että miettii yrittäjyyttä ite. Joillaki on jo suunnitelmiä. Näkisin että kavereista ja ihmisistä täs ympärillä ennemminki tuki tulis, kun vanhemmilta. (Haastateltava J.)

Vastaavasti opiskelijat, jotka toimivat yrittäjänä, mainitsivat vanhempien tuen ensisijaisena.

Kyllähän vanhemmilta on saanut rahallista tukea siihen aloittamiseen ja henkistä tukea jonkin verran antoi... Kaverit nyt vähän kauhisteli, että mitenkä mä uskallan mitää yritystä laittaa. Varmaan kuvittelee yrityksen pyörittämisen tämmösenä isona touhuna, että pitää olla paljo rahaa

ja työntekijöitä, että ne ei näe sitä toiminimiyrittämistä yrittämisenä. (Haastateltava B.)

Vanhempien aika merkittävä, varsinkin kun tilanne on se, että tila on ostettu omilta vanhemmilta. Varsinkin alkuvaiheessa oikeastaan elintärkeää, että ovat siinä osittain vielä mukana... Tässä kun koulukaverit on saman alan porukkaa ja samoista asioista kiinnostuneita niin se on aika hyvä juttu. (Haastateltava G.)

Tietysti vanhemmilta aika suurihan se on ollu. Että semmoset kokemukset ja käytännön tieto ja mahdolliset virheet, mitä sitte voi tehdä ja että mitä he on tehny joskus väärin ja mitä he tietää, niin hyvät semmoset oikotiet helpottavat toimia, niin tietysti sen ammentaa. Ja sitte ylipääntänsä kaikkeen tälläseen, mitä kysyttävää on tullu täs matkan varrella niin on ollu sillä lailla helppo lähestyä ja kysyä neuvoja... Ei sieltä hirveesti sellasta välttämättä tukee oo saanu kavereilta, mutta tietysti sellasta asennettahan niiltäkin, että tietysti aika pitkiä päiviä ja semmosta sitovuutta ymmärtävät kyllä, että ei oo joka viikonloppu aikaa olla rilluttelemas niiten kans... Tyttöystävältä tukea on saanut. Tietysti välillä vaatii paljon ja pitkiä päiviä, vähä sitte niinku kärsivällisyyttä. (Haastateltava H.)

5.1.4 Yrittäjyysaikomukseen vaikuttavat tekijät

Yrittäjyysaikomuksen muodostumiseen liittyviä tekijöitä tarkennettiin kysymällä, onko joidenkin henkilöiden yrittäjyysesimerkki vaikuttanut opiskelijan omiin näkemyksiin yrittäjyyden suhteen, onko työskentely tai työharjoittelu tuonut positiivista tai negatiivista kuvaa yrittäjyydestä, miten mahdolliset yrittäjyyskurssit ja opinnot kokonaisuutena ottaen ovat vaikuttaneet opiskelijan näkemyksiin yrittäjyysurasta ja onko harrastusten pohjalta mahdollisesti lähtenyt kiinnostusta yrittäjyyteen tai sivutoimiyrittäjyyteen.

Lähes kaikkien haastateltavien opiskelijoiden vanhemmat tai vanhemmista toinen toimi yrittäjänä. Ainoastaan kahden opiskelijan vanhemmista kumpikaan ei toiminut yrittäjänä. Omien vanhempien yrittäjyysesimerkki oli siis haastateltavien keskuudessa yksi keskeisimmistä. Muina yleisimpinä henkilöesimerkkeinä opiskelijat mainitsivat esimiehen työpaikaltaan tai yrittäjän omasta tuttavapiiristään.

Isäpuolen tietysti. Ja sit kun mä oon ollu työharjoittelussa, niin se kauppias on tosi nuori. Se oli meille pitämäs luentoa ekana vai tokana

vuonna, niin se innosti mua kans ihan hirveesti. Se on jotenki niin energinen ja täynnä sitä kaikkea, mitä se tekee, että se niinku oikeesti tykkää siitä, mitä se tekee. Ja nyt kun sen kanssa on tehnyt hommia tuolla, niin se on ihan mahtava tyyppi! (Haastateltava A.)

Oma isäni on yrittäjä, joten on tullut nähtyä hyvin läheltä ne negatiivisetkin puolet, jotka ovat vaikuttaneet siihen, että liiketoimintasuunnitelma hiotaan niin vahvaksi, että positiiviset kumoavat negatiiviset puolet. (Haastateltava E.)

Vanhemmilta on ollu helppo ammentaa, nähdä sitä heidän toimintaa siitä ja tietysti tää ny, joka yrityskumppanina on, niin hän aloitti silloin oman vartiointialan yrityksensä rivimiehen paikalta, niin tietysti se on vähä niinku sama tilanne meikäläisellä ollu, kun hänellä silloin. Että ne on niinku kaksi suurinta. Tuttavapiirissä paljon tietysti on yrittäjiä ja isän puolella varsinkin niin ehkä heidän kokemukset ja puheet siitä, mitä se on ollu niin on ehkä vaikuttanu positiivisesti siihen, verrattuna sitten mitä palkkatyöläiset kokee keitä on kaveripiirissä. (Haastateltava H.)

No se kellä mä oon nyt ollu töis, kun niillä on niinku useampia fyssareita töissä sielä, että kyllä se mun mielestä aika hyvin toimii se niiden juttu sielä. On ollu mukava olla töissä. (Haastateltava K.)

Vanhempien, esimiehen työharjoittelupaikasta. (Haastateltava M.)

Miehen ja isän. Myös miehen velipoika ja isä on yrittäjiä. Koko ajan yrittäjäjyys jollakin lailla esillä, että sitä kautta on saanu lisää tietoa ja kiinnostusta. (Haastateltava O.)

Kysyttäessä opiskelijoiden työskentelyn ja työharjoittelun merkityksestä intentioiden muodostumiseen saatiin kahden suuntaisia vastauksia. Lähinnä opiskelijat, jotka viihtyivät työpaikassaan, työskentelivät omalla alalla ja saivat esimiestaholta kannustusta työstään kokivat, että työskentely oli vaikuttanut hyvinkin positiivisesti yrittäjäyysintention. Vastaavasti opiskelijat, jotka eivät viihtyneet työssään kokivat, että työskentely heidän kohdallaan ei merkittävästi ollut vaikuttanut yrittäjäyysintention syntyyn. Negatiivinen tilanne antoi kuitenkin lisäpotkua haluun työskennellä itselleen.

On kyllä positiivisesti... Työharjoittelussa oli tosi mukava, kun sai vastata niin itsenäisesti, ja vielä noin äkkiä... Se oli niin jännä, kun en mä tajunnu, kun en koskaan enemminkin oo ollu kaupass töis, enkä tehny alan töitä, että mä kuvittelin sen niin kapeeksi, että mitä se on, mutta se

on siis tosi paljo laajempi juttu, mitä oikeesti taphtuu. Se yllätti ihan täysin. Jotenki sen jälkeen rupes miettiin kauppiaspolkua, kun oon käyny noita Keskon juttuja, mestarimyyjäkurssia ja tommosia. Että ei sekään mikään mahdollisuus ajatuksena niinku joskus olisi, ja se on ruvennu kiinnostaan vielä enemmän työharjoittelun myötä. Kauppiasura on vaihtoehto b. (Haastateltava A.)

Vähäsen. Kyllä se on mukavempi tosiaan itelle tehdä. Mä oon ollu lähinnä yhdellä ratsastuskoululla kesäsin hommissa niin kyllä se välillä on, kuunnella siellä niitten, jotka on niinku kauemmin ollu töissä niin, tuonne juokse eiku tuonne eiku tuonne, pakko on kuunnella. (Haastateltava C.)

On kyllä vaikuttanut. Ehkä eniten on se, kun ne työajat vain laitetaan sulle, että nyt tuut sitten koko viikonlopuksi töihin. Sitte kun ne on sen suunnilleen kolme viikkoa eteenpäin, niin sitte et pysty mitään suunnittelemaan. Muutaku sitte että pyydät jonku vapaaksi ja sekään ei välttämättä toteudu. (Haastateltava D.)

Työharjoittelu pelkästään positiivisia, kun yrittäjien järjestön toimistolla olin. Sielä se ympäristökin liittyy aiheeseen ja on myönteisen kuvan antava. Tottakai siinä tuli sitten nää pelotteet ja epäkohdatkin esille sielä keskusteluissa, mutta ei ne sillee vieny intoa tai kiinnostusta siihen. (Haastateltava J.)

Kyllä positiivisesti on vaikuttanut työskentely vanhempien yrityksessä. Kyllä mä tykkään siitä työstä... Puolet työharjoittelusta tein äidillä ja puolet mainostoimistossa. Se oli aivan kauheaa, en enää ikinä halua mainostoimistoon töihin. Se oli tosi tylsää, istuttiin vain tietokoneilla ja ikinä nähny ketää asiakkaitakaan. Se oli kauheeta, hyi hyi. Selvensi kyllä kauppiasuraa. (Haastateltava L.)

On todellakin, kun mä oon ollu yksityisellä töissä lähihoitajakoulun jälkeen. Siinä on sitten tullu puntaroitua niitä asioita, että miten sielä toimitaan erilailla, kun sitten taas kunnallisella... Työharjoittelu vahvistanu näkemystä, että haluaa yksityiselle puolelle. (Haastateltava O.)

Opinnot kokonaisuutena ottaen vaikuttivat kymmenen opiskelijan mielestä positiivisesti. Opiskelijoista viisi ei huomannut opintojen tuoneen vaikutusta yrittäjyysaikomukseensa. Negatiivisesti opinnot eivät kuitenkaan olleet vaikuttaneet kenenkään kohdalla. Lähinnä ne opiskelijat, joilla yrittäjyyden suhteen oli jo vahvoja aikomuksia ja suunnitelmia ja jotka toimivat yrittäjinä olivat saaneet jo aiemmista ammatillisista opinnoistaan tai nykyisistä opinnoistaan kokonaisuutena positiivisia näkemyksiä

yrittäjyysintention syntyyn. Yksittäisiä yrittäjyyskursseja ei kuitenkaan mainittu yrittäjyysintention syntyyn laukaisevana tekijänä. Kukaan haastateltavista ei ollut osallistunut muille kuin koulussa järjestettävälle yrittäjyyskursseille.

No kyllähän se, kun on kaupallinen tausta jo aiemmin, niin kyllä se mielenkiintoa tuo siihen, että on asiat niinku ollu tuttuja jo sieltä ammattikoulusta. Ehkä henkilöstöjohtamisen kurssit on ollu ihan sellaisia, että on niinku johtamisesta oppinu. (Haastateltava D.)

Pk-yrittäjyyden koulutusohjelma on ollut ensimmäinen koulu, jossa ideanikkaruuttani on arvostettu ja josta olen saanut sammumattoman kipinän yrittäjyyttä kohtaan. (Haastateltava E.)

Ehkä se kun kävi sen hierojakoulun, niin siitä lähti niinku se ensimmäisenä. Että jos hieroja töitä tekis, niin silloin se on yleensä aina se toimini. Että jos ois mennä lukiosta suoraan tonne fyssari kouluun, niin en tiedä mikä olis sitte tilanne, että ajattelisko yrittäjyydestä samalla lailla, ei välttämättä. (Haastateltava K.)

Harrastuksen vaikutus yrittäjyysaikomuksen syntyyn laukaisevana tekijänä oli hyvin vähäinen. Ainoastaan neljä opiskelijaa mainitsi, että saattaisi harrastuksen pohjalta lähteä tekemään yritystoimintaa. Harrastuksen myötä syntynyt yritystoiminta todennäköisesti tulisi olemaan sivutoimista. Osa opiskelijoista koki, että harrastuksen myötä saattoi saada yritystoiminnalle kontakteja ennemmin kuin itse yritystoimintaa. Suurin osa ei kuitenkaan nähnyt harrastuksen/ harrastuksien vaikuttaneen millään tasolla yrittäjyysaikomukseensa.

Pienestä pojasta asti oon golffannu. Yrittäjiä kumminki jonku verran golffaa niin heihinki on osas jo valmiita suhteita jo alusta asti, että kun on lähteny sitte yrittään niin on ollu jonkin moista verkostoa jo luotuna. Ja tunnettuutta, että tietää kuka on ja minkälainen henkilö on yrittäjänä... Tunnettuus on erittäin tärkeää... (Haastateltava H.)

Mulla on muutamia semmosia taitoja, mitä mä voisin käyttää hyödyksi, että esimerkiksi atk-osaaminen on sellainen, kuvankäsittelytaidot ja tällaiset... Ja yks semmonen sivutoimiyrittäjyyteen liittyvä vois olla mahdollisesti dj-keikat ja muutenki tuolta musiikin puolelta vois mahdollisuuksien mukaan löytyä jotain semmosta pientä, josta niinku jonku verran vois jotain saada tienattua. (Haastateltava J.)

No sillee, että fysioterapian osa-alueesta mua eniten kiinnostaa tuki – ja liikuntaelimistö, että justiin niinku sen liikunnan kautta ja siihen mä

varmaan sitte paneudun eniten ja rupeen niitä hommia tekemään.
(Haastateltava K.)

Kysyttäessä minkä tekijöiden opiskelija itse kokee eniten vaikuttaneen yrittäjyysai-
komuksiinsa tähän mennessä, saatiin seuraavanlaisia tuloksia opiskelijoiden kes-
kuudessa (Taulukko 4):

Taulukko 4. Eniten vaikuttaneet tekijät yrittäjyysintentioiden taustalla.

Haastateltava	Eniten vaikuttaneet tekijät yrittäjyysintention taustalla
A	Isäpuoli, koulutus, yrittäjän vapaus ja itsenäisyys
B	Vanhemmat, sisarukset, yrittäjän vapaus ja itsenäisyys, itsensä kehittämi- nen
C	Vanhemmat, yrittäjän vapaus ja itsenäisyys
D	Menestyvät yrittäjät, yrittäjän vapaus ja itsenäisyys
E	Oma isä, koulutus
F	Vanhemmat, koulutus, työllisyystilanne
G	Vanhemmat, yrittäjän vapaus ja itsenäisyys
H	Oma isä, yrittäjän vapaus ja itsenäisyys
I	Oma isä, omat isovanhemmat
J	Mielikuvat yrittäjyydestä, yrittäjän vapaus ja itsenäisyys
K	Oma äiti, koulutus
L	Vanhemmat
M	Vanhemmat, koulutus, yrittäjän vapaus ja itsenäisyys
N	Oma isä, yrittäjän vapaus ja itsenäisyys
O	Oma isä, puoliso, yrittäjän vapaus ja itsenäisyys, työelämä

Kaiken kaikkiaan yrittäjyysintention vaikuttavana tekijänä vanhempien yrittäjyysura
sai kuusi mainintaa, oman isän yrittäjyysura viisi mainintaa ja oman äidin yrittä-
jyysura yhden maininnan. Myös omien isovanhempien yrittäjyysura sai yhden mai-
ninnan, isäpuolen yrittäjyysura yhden maininnan sekä sisarusten yrittäjyysura yh-
den maininnan. Koulutus eniten vaikuttaneena tekijänä sai viisi mainintaa.

5.1.5 Kehittämisehdotuksia yrittäjyyden kiinnostavuuden lisäämiseksi uravaihtoehtona

Yleisesti ottaen suurin osa opiskelijoista uskoi, että yrittäjyysaikomuksen muodostumiseen vahvasti vaikuttaa henkilöstä itsestään riippuvat tekijät ja että yrittäjyysaikomus on useasti olemassa jo ennen opintojen aloittamista, eikä tätä oikeastaan pysty kehittämään.

Jos joitakin ei kiinnosta, niin ei niitä kiinnosta. Ei siihen mitkään auta. (Haastateltava D.)

Ne joita kiinnostaa lähtee yrittäjäksi. Ne joita ei kiinnosta, ei niiden kannatakkaa suoraan sanoen. (Haastateltava C.)

Ehkä se tulee itteiltä, jos sä nyt oot vähä yrittäjähenkkinen niin aikailla itteiltä tulee. Toki SeAmk on yrittäjähenkkinen ja tähtää siihen yrittäjyyteen, että en mä tiedä voisko sitä nyt koulussa sitten lisätä, ehkä sellaisen positiivisen kuvan luomisen... (Haastateltava M.)

Koulutuksen osalta kehittämisehdotuksena toivottiin paljon enemmän käytäntöä opiskeluun. Varsinkin ne opiskelijat joilla oli jo oma yritys, katsoivat tarpeelliseksi sen, että koulussa kerrottaisiin vielä nykyistä enemmän yrityksen perustamiseen liittyvistä konkreettisista vaiheista ja lainsäädännöllisistä asiayhteyksistä. Työharjoitteluihin kiinnitettiin huomiota ja ehdotettiin harjoittelujaksojen lisäämistä. Yrittäjyyden hyviä puolia tulisi myös korostaa mainonnalla entistä enemmän.

Paljo enemmän käytäntöä. Luentojen kautta yrittäjyys ei ole sytyttänyt ainakaan mua millään tavalla. (Haastateltava A.)

Semmonen tieto siitä, mitä kaikkia kuluja yrittämiseen tulee ja mitä kaikkia lakisääteisiä hommia yrittäjä joutuu tekeen ja mitä velvoitteita sillä on vuodenki aikana. (Haastateltava H.)

Täällä SeAmkissa ainaki kannustetaan paljon yrittäjyyteen niin se on hyvä. Pitäis vaan mainostaa enemmän ja kertoa ja kouluttaa talousasioissa. Käytäntöä ja teoriaa sopivassa suhteessa. (Haastateltava N.)

Ainaki ite ois kaivannu täällä koulussa enemmän sitä tavallaan semmosta niinku ihan käytännössä, että miten se onnistuu, mistä lähetään, mitä tehdään, mitä eri mahdollisuuksia on ja niinku laajasti tavallaan

kerrotais. Ja sitte tämmöset jotka on yrittäjiä, joilla on tän alan yrityksiä, niin ehkä neki niinku nostattais motivaatiota, kun konkreettisesti kerrotais, että mitä se on. (Haastateltava O.)

Mun mielestä niinku semmosta omaa yrittäjyyttä pitäis ehkä pikkusen mainostaa enemmän. Esimerkiksi justinsa sillai kun menee opiskelemaan jonnekin niin siitä mainitaan vain pari hassua kertaa, niinku siitä yrittäjyydestä ja sitten se jää vain siihen ja siihen ei taas sitten palata sen enempää yleensäkään. Siinä pitäis olla niinku enemmän suurempaa mainontaa pikkasen, millasta voi olla niinku oma yrittäjyys. (Haastateltava F.)

Työnantajia; etenkin isoja yrityksiä; kehoitettiin kannustamaan omia työntekijöitään toiminimiyrittäjyyteen. Toiminimellä työskentely varsinkin tietyillä aloilla koettiin helpoksi ja suotuisaksi sekä omalta että työnantajan kannalta.

Monesti yrittäjät kenenkä rivimiehenä on niin tykkää siitä, että oma työntekijä alkaa tekeen omaan nimeensä töitä, niin kokisin että isot yritykset tukis näitä työntekijöitä siirtymään siihen, koska silloin ne on vapaita tekeen myös muille kuin tälle omalle yritykselle, missä he on ollu kauan aikaa töis, niin heillä aukee kädet ja he pystyy luomaan asiakassuhteita oman toiminimen myötä sitte näihin muihin saman alan yrityksiin ja pystyy lisään työmääriä ja mahdollisesti laajentaa sitte joskus, ottaa itelle työntekijöitä, että sellainen tietoisuus siitä, mitä siinä yrittäjyydessä vaaditaan, mutta myös tietoisuus siitä, mitenkä siihen pääsee helpoiten ja että tätä tuettais sitte myös sen yrityksen kautta, mistä sitte lähtis toiminimellä yrittämään. (Haastateltava H.)

Tominimen kautta on helppoa löytää työpaikka, raksalla varsinkin, kun se on kesäpainotteista se rakentaminen, niin se on tosi helppo mennä kysymään, että saako tulla tänne kuukaudeksi. Ne vaan, et joo tottakai, ei haluta palkata ketään vakituiseksi tänne, eikä edes määräajaksi. Kun toiminimellä menee, niin se voi olla, että ilmoitetaan perjantaina, että älä enää maanantaina tuu. Sitten vaan katellaan toinen paikka. (Haastateltava B.)

Yhteiskunnan taholta olisi syytä asettaa yrittäjyyden kynnys matalammaksi ja tehdä yksiselitteisemmäksi yrityksen perustaminen, millä tavoin helpottaa yrittäjyysaikumuksen omaavien henkilöiden ryhtymistä yrittäjäksi.

Yks sellanen konkreettinen asia, mikä pitäis tehdä muutenkin kuin yrittäjyyden lisäämiseksi, niin pitäis niinku kynnys tavallaan saada matalaksi, että siihen voi lähteä. Semmonen liika papereiden pyörittely ja kaikki tämmöset byrokraatijatut pitäis saada pois. Toisaalta sitte myös se, että yrittäjyyden tavallaan sitä toimintaympäristöä pitää saada paremmaksi.

Siihenki liittyy sitten osaltaan toi turhan pikkunäpräyslainsäädön purkaminen ja sitte verotuksen madaltaminen. Siinä on mun mielestä konkreettiset. Toimintaympäristö kuntoon ja kynnys matalaksi lähteä siihen toimintaan sillee, että voi edes niinku sivutoimisesti tehdä. Ihmisillä kuitenkin on kaikkia pieniä taitoja niin nääki asiat vois hyödyntää silleeki, että verottaja nyt saa osansa. Mun mielestä se ois verottajan ja valtionkin etu, että siitä saatais yksinkertainen menettely, ettei mitään turhia papereiden pyörittelyä ja liikaa mieltä, et mitenkä tää nyt sit vaikuttaa, jos mä käyn päivätöissä, mutta teen sit jotain muutakin. (Haastateltava J.)

6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tavoitteena tutkimuksessa oli selvittää miten SeAMKin korkeilla yrittäjyysintentioneilla aloittaneiden opiskelijoiden yrittäjyysaikomukset ovat opintojen edetessä muuttuneet. Koulutuksen lisäksi haluttiin tutkia muita vahvasti vaikuttavia tekijöitä intentionien taustalla.

Tutkimus toteutettiin laadullisella menetelmällä haastatellen ennalta valittua kohde-ryhmää. Haastateltavina kuultiin SeAMKin opiskelijoita eri koulutusaloilta. Kaikkiaan tutkimukseen osallistui 15 opiskelijaa. Opiskelijat olivat liiketalouden, luonnonvara ja ympäristöalan, kulttuurialan, terveys ja liikunta-alan sekä tekniikanalan kolmannen- tai neljännen vuosikurssin opiskelijoita. Teemahaastatteluiden avulla pystyttiin selvittämään ja tarkastelemaan hyvin läheltä haastateltavien omakohtaista tilannetta sekä heidän mielikuviaan yrittäjyydestä.

Kaikkien tutkimukseen osallistuneiden opiskelijoiden yrittäjyysintentiontaso oli pysynyt korkealla ja suurimmalla osalla kehittynyt entisestään opintojen edistyessä. Osalla opiskelijoista yrittäjyysintention oli jo jopa puhjennut omaksi yritystoiminnaksi opiskeluiden aikana. Osa opiskelijoista ei kuitenkaan kokenut koulutuksen lisänneen yrittäjyysmotivaatiotaan vaan heidän kohdallaan aiempi omakohtainen koettu näkemys yrittäjyydestä; lähinnä omien vanhempien yrittäjyysura; oli saanut aikaan vahvan yrittäjyysintention.

Tutkimuksessa koulutuksen omalta osaltaan todettiin useassa tapauksessa vahvistavan korkean yrittäjyysintention omaavien opiskelijoiden näkemystä yrittäjyysuran suhteen. Liiketalouden opiskelijat sekä agrologi opiskelijat etenkin korostivat koulutuksen merkitystä yrittäjältä vaadittavien talouspuolen asioiden ymmärtämisessä. Muillekin aloille saattaisi olla tarpeellista tuoda kurssitarjottimelle enemmän liiketaloudellista opetusta käytännön taitojen rinnalle. Tutkimuksessa koulutuksen tuomien käytännöntaitojen hyödyntäminen myös korostui, joten sopivassa suhteessa annettu taloudellinen sekä käytännöllinen opetus saattaisivat yhdessä synnyttää vielä vahvemman intention.

Useiden aiempien tutkimuksien mukaan itsenäisyys ja vapauden tunne toimivat päämotiiveina yrittäjyydelle; näin myös tässä tutkimuksessa. Lähes kaikki haastatteluun osallistuneet opiskelijat ensisijaisesti vastasivat yrittäjän vapauden sekä juuri siihen sisältyvien puolten kuten oman aikataulun suunnittelun ja oman vaikutus mahdollisuuden houkuttelevan eniten kohti yrittäjyysuraa.

Ajzenin (1991) suunnitellun käyttäytymisen teorian paikkansa pitävyys kävi ilmi myös tässä tutkimuksessa. Suunnitellun käyttäytymisen teoriassa tarkasteltiin intensioiden tekijöitä kolmesta eri näkökulmasta: *asenteesta käyttäytymisen taustalla, subjektiivisesta normista* (eli lähipiiristä) *ja toiminnan havaitusta kontrollista* (eli pystyvyyssuskomuksesta). Omalta osaltaan nämä kolme muuttujaa selittivät yrittäjyysaikomuksia.

Kaikilla tutkimukseen osallistuneilla opiskelijoilla oli todella positiivinen asenne yrittäjyyttä kohtaan. Suotuisan kuvan yrittäjyydestä voidaan katsoa vauhdittavan opiskelijan käyttäytymistä kohti yrittäjyysuraa. Läheisten ihmisten suhtautuminen yrittäjyyteen oli myös positiivista. Kaikkien lähipiiristä löytyi yrittäjiä, joten sosiaalinen koettu paine oli hyvin yrittäjyysmyönteinen ja lähipiirin koettiin kannustavan yrittäjyyteen. Mahdollisuutta toimia tulevaisuudessa yrittäjänä pidettiin hyvin todennäköisenä. Omia taitoja haluttiin käyttää hyödyksi ja opiskelijat uskoivat pystyvänsä toimimaan yrittäjänä.

Ajzenin (1991) malliin sisältyvään ulkoisen laukaisutekijän mahdollisuuteen saatiin myös vahvistusta. Ulkoisiksi positiivisiksi tekijöiksi luettiin koulutus, rahoitus tai yhteistyökumppanin löytyminen. Negatiivisia ulkoisia tekijöitä olivat puolestaan työttömyys tai työtyytyväisyys. Haastateltava H:n kohdalla mm. yhteistyökumppaneiden löytäminen oli johtanut yrittäjyyteen. Haastateltava K taas mainitsi, että ei haluaisi toimia täysin toisella alalla työttömyyden vuoksi vaan mieluummin hakisi kokemusta omalta koulutusosaltaan hieman epävarmana omalla yrityksellä kuin että ei hakisi kokemusta tältä alalta lainkaan.

Pääsääntöisesti opiskelijat eivät kuitenkaan olleet valmiita ryhtymään yrittäjäksi heti opiskeluiden päätyttyä. Ajankohta ryhtyä yrittäjäksi otaksuttiin sijoittuvan muutaman vuoden päähän opiskeluiden päättymisestä. Kokemuksen hankkiminen katsottiin tärkeäksi ennen oman yrityksen perustamista.

Koulutuksen osalta yrittäjyysintentioiden kehittämiseksi ja vahvistamiseksi toivottiin paljon enemmän käytäntöä mm. useampien työharjoittelujaksojen muodossa ammattiosaamisen kehittämiseksi ja kontaktiopetuksen saralta konkreettisempaa yrityksen perustamisvaiheeseen liittyvää opetusta. Tietoisuudessa siitä, mitä vaiheita yrityksen perustaminen pitää sisällään ja mihin toimiin näiden osalta on ryhdyttävä, olisi parannettavaa. Toimintaympäristöstä ja yhteiskunnasta johtuviin potentiaalsiin yrittäjyyteen liittyviin työntekijöihin katsottiin edesauttavan yrittäjyyden kynnyksen madaltaminen eli yrityksen perustamisvaiheeseen sisältyvien toimien yksinkertaistaminen.

Toimenpide-ehdotuksia yrittäjyysopetukseen

Tutkimuksen tulosten pohjalta toimenpide-ehdotuksena yrittäjyysopetukselle ammattikorkeakouluissa ehdotetaan siis edellä mainitusti tarkempaa yrityksen perustamisvaiheen läpikäymistä. Yrittäjän kuluista, yrittäjän velvoitteista sekä yrittäjää koskevista lakisääteisistä asioista kaivataan opiskelijoiden keskuudessa täsmällisempää opetusta. Samalla yrittäjyysintention omaavien opiskelijoiden henkilökohtaisen liikeidean ja yrityksen perustamismahdollisuuksien kartoittamiseen voitaisiin kiinnittää enemmän huomiota, kuitenkin tiimiopetusta ja yhteisöllisyyttä unohtamatta. Muiden yrittäjyysintention omaavien opiskelijoiden ja alkavien yrittäjien vertaistuella on myös tärkeä osa yrittäjyysopetuksessa.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3. uud. p. Tampere: Vastapaino.
- Ajzen, I. 1991. The theory of planned behaviour. *Organizational behaviour and human decision processes* 50, 179–211.
- Ajzen, I. 2001. Nature and Operation on Attitudes. *The Annual Review of Psychology* 2001, 37, 48.
- Ajzen, I. & Fishbein, M. 1980. *Understanding Attitudes and Predicting Social Behaviour*. New Jersey: Prentice-Hall.
- ARENE, 2006. Yrittäjyysstrategia. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 20.3.2014]. Saatavana: <http://www.arene.fi>
- Argyle, M. 1979. *The Psychology of Interpersonal Behavior*. Penguin Books Ltd: Middlesex Harmondsworth.
- Backström-Widjeskog, B. 2009. Osaan jos tahdon – Yrittäjämäisestä suhtautumistavasta muuttuvassa maailmassa. Teoksessa: J. Enroth Yrittäjyyden kulttuurihistoria Pohjanmaalla. Vaasa: Arkmedia, 14–20.
- Bandura, A. 1994. Self-efficacy. Teoksessa: V. S. Ramachandran (toim.) *Encyclopedia of human behavior* 4. New York: Academic Press, 71–81.
- Bandura, A. 1995. Exercise of personal and collective efficacy in changing societies. Teoksessa A. Bandura (toim.) *Self-Efficacy in Changing Societies*. Cambridge University Press, 1–45.
- Bandura, A. 1997. *Self-efficacy. The Exercise of Control*. New York: Freeman.
- Bird, B. 1988. Implementing Entrepreneurial Ideas: The Case for Intention. *Academy of Management review* 13 (3), 422–453.
- Bird, B. 1989. *Entrepreneurial Behavior*. USA. Scott, Foresman and Company.
- Brännback, M. 2007. Yrittäjyydestä ja yrittämisestä. Teoksessa. J. Enroth Yrittäjyyden kulttuurihistoria Pohjanmaalla. Vaasa: Arkmedia, 7–13.
- Cox, L. W., Mueller, S. L., & Moss, S. E. 2002. The Impact of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Self-Efficacy. *International Journal of Entrepreneurship Education* 1 (1), 229–245.

- Crant, M. 1996. The proactive personality scale as a predictor of entrepreneurial intentions, *Journal on Small Business Management*, 34 (3), 42–49.
- Degeorge, J. M., & Fayolle, A. 2008. Is Entrepreneurial Intention Stable Through Time? First Insights from a Sample of French Students. *International Journal of Entrepreneurship & Small Business*. Hyväksytty julkaistavaksi 2008.
- Drost, E. & McGuire, J. 2011. Fostering entrepreneurship among Finnish business students: Antecedents of entrepreneurial intent and implications for entrepreneurship education, *International Review of Entrepreneurship*, 9 (2), 83–112.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.
- European Commission 2006. Recommendation of the European Parliament and of the Council of date 18 December 2006 on key competences for lifelong learning. (2006/962/EC) Official Journal on the European Union 30.12.2006.
- Henry, C., Hill, F. M., & Leitch, C. M. 2004. The Effectiveness of Training for New Business Creation. *International Small Business Journal* 22 (3), 249–268.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2007 . Tutki ja kirjoita. 13. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hornaday, J. 1982. Research about living entrepreneurs. Teoksessa: C. Kent, D, Sexton ja K, Vesper (toim.) *Encyclopedia of Entrepreneurship*. Englewood Cliffs, New Jersey.
- Huuskonen, V. 1989. Yrittäjäksi ryhtyminen motivoitumis- ja päätöksentekoprosessina: Käsitemaalyttinen tutkimus yrittäjämotivaation syntyyn vaikuttavista seikoista ja motivaation kytkennästä yrittäjäksi ryhtymiseen. Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja, 169.
- Huuskonen, V. 1992. Yrittäjäksi ryhtyminen. Teoreettinen viitekehys ja sen koettelu. Turku: Turun kauppakorkeakoulu. Julkaisusarja A:2.
- Jones, B. & Iredale, N. 2010. Enterprise education as pedagogy, *Education + Training*, 52 (1), 7–9.
- Jones, P., Jones, A., Packham, G. & Miller, C. 2008. Student attitudes towards enterprise education in Poland: a positive impact, *Education + Training*, 50 (7), 597–614.

- Järvenpää, L. & Järvensivu, M. 1999. Yrittäjyys vanhan Vaasan yläasteella. Teoksessa: P. Kyrö, K. E. Nurmi & T. Tikkanen (toim.) Yrittäjyyden askeleita yhteiskunnassa. Helsinki: Yliopistopaino, 166–179.
- Kananen, J. 2008. Kvali: Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 93.
- Kautonen, T., van Gelderen, M. & Tornikoski, E. 2013. Predicting entrepreneurial behavior: A test of the theory of planned behavior, *Applied Economics*, 45 (6) 697–707.
- Keitele, J. 2008. Yrittäminen kannattaa aina. Helsinki: Uranus konsultointi Oy.
- Koironen, M. 1993. Ole yrittäjä: sisäinen ja ulkoinen yrittäjyys. Helsinki: TT-Kustannustieto Oy.
- Koironen, M. & Peltonen, M. 1995. Yrittäjyyskasvatus: Ajatuksia yrittäjyyteen oppimisesta. Tampere: Konetuumat Oy.
- Korhonen, M., Komulainen K & Rätty H. 2007-2010. Kenestä on yrittäjäksi?: Mukaan ottavat ja erottelevat yrittäjämäisen oppilaan tulkinnat peruskoulun opettajilla. Teoksessa: K. Komulainen., S. Keskitalo-Foley., M. Korhonen & S. Lappalainen (toim.) Yrittäjyyskasvatus hallintana. Tampere: Vastapaino, 37–71.
- Koskinen, I., Alasuutari, P. & Peltonen T. 2005. Laadulliset menetelmät kauppatieteissä. Tampere: Vastapaino.
- Kourilsky, M. & Walstad, W. 1998. Entrepreneurship and female youth: knowledge, attitudes, gender difference, and educational practices, *Journal of Business Venturing*, Vol. 13, 77–88.
- Kristiansen, S. & Indarti, N. 2004. Entrepreneurial intention among Indonesian and Norwegian students, *Journal of Enterprising Culture*, 12 (1), 55–78.
- Kyrö, P., Lehtonen, H. & Ristimäki, K. 2007. Yrittäjyyskasvatuksen suuntia etsimässä. Teoksessa: : P. Kyrö., H. Lehtonen & K. Ristimäki (toim.) Yrittäjyyskasvatuksen monia suuntia. Hämeenlinna: Tampereen yliopiston kauppa- ja liiketaloustieteiden tiedekunta - Juvenes Print, 15–16.
- Leskinen, P-L. 1999. Yrittäjällä on koko elämä kiinni yrityksessä: Opiskelijoiden yrittäjyyskäsitteet ja niiden muutokset yritysprojektin aikana. Vaasa: Universitas Wasaensis. Acta Wasaensia. No 71. Liiketaloustiede 27. Johtaminen ja organisaatiot.

- Linan, F. & Chen, Y-W. 2009. Development and cross-cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intentions, *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33 (3), 593–617.
- Luethje, C., & Franke, N. 2003. The making of an entrepreneur: testing a model of entrepreneurial intent among engineering students at MIT. *R & D Management* 33 (2), 135–147.
- Luukkainen, O. 1998. Yrittäjyyskasvatus – mitä se voi olla? Teoksessa O. Luukkainen & T. Toivola (toim.) Yrittäjyyskasvatus – mitä se voi olla? Esimerkkejä yrittäjyyskasvatuksen toteutuksesta eri kouluasteilla. Kokkola: Chydenius-instituutti.
- Marques, C., Ferreira, J., Gomes, D. & Rodrigues, R. 2012. How psychological, demographic and behavioural factors predict the entrepreneurial intention, *Education + Training*, 54 (8/9), 657–672.
- McClelland, D. 1961. *The Achieving Society*. New York: Macmillan Publishing.
- McMullen, J.S. & Shephard, D.A. 2002. Regulatory focus and entrepreneurial intention: action bias in the recognition and evaluation of opportunities. *Frontiers of Entrepreneurship Research*, Babson College.
- Melin, K. 2001. Yrittäjyysintentionit ja niiden taustatekijät Virossa ja Suomessa: Vertailukohteina eräissä ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat nuoret kummasakin maassa. *Acta Wasaensia* No 93. *Liiketaloustiede* 37. Johtaminen ja organisaatiot. Vaasa, 279.
- Menzies, T.V. & Paradi, J.C. 2002. Encouraging technology-based ventures: Entrepreneurship education and engineering graduates, *New England Journal of Entrepreneurship*, 5(2), pp. 57–64.
- Niittykangas, H. 2010. Alueellinen yrittäjyys. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu. Käsikirjoitus 1.9.2010.
- Nuorisobarometri 2004-2010. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 15.3.2014]. Saatavana: http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvotte_lukunta/julkaisut/
- Oosterbek, H., van Praag, M. & Ijsselstein, A. 2010. The impact of entrepreneurship education on entrepreneurship skills and motivation, *European Economic Review*, 54 (3), 442–454.
- Opetusministeriö 2009. Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat. [Verkojulkaisu]. Yliopistopaino. [Viitattu 20.3.2014]. Saatavana: http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2009/Yrittajyyskasvatuksen_suuntaviivat.html

- Paajanen, P. 2001. Yrittäjyyskasvattaja: Ammattikorkeakoulun hallinnon ja kaupan alan opettajien näkemykset itsestään ja työstään yrittäjyyskasvattajana. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Peltonen, M. 1986. Yrittäjyys. Helsinki: Otava.
- Pihkala, J. (toim.) 2008. Ammattikorkeakoulutuksen aikaiset yrittäjyysintentioiden muutokset. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetusministeriö. Koulutus- ja tiedepolitiikanosasto. Väitösk. [Viitattu 12.3.2014]. Saatavana: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/opm01.pdf?lang=fi>.
- Pihkala, J. & Miettinen, A. 2004. Exploring changes in entrepreneurial intentions – a follow-up study in two polytechnics, Proceedings on international Entrepreneurship Conference 5-7 July 2004, Naples, Italy.
- Pruett, M., Shinnar, R., Toney, B., Llopis, F. & Fox, J. 2009. Explaining entrepreneurial intentions on university students: a cross-cultural study, International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research, 15 (6), 571–594.
- Remes, L. 2003. Yrittäjyyskasvatuksen kolme diskurssia. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Ristimäki, K. 2001. Yrittäjyyskasvatuksen perusteita. [Verkkojulkaisu]. Akateeminen yrittäjäkoulun ekstranet. [Viitattu 18.3.2014]. Saatavana: http://www.yrittajakoulu.fi/yrittajyyden_oppia/default.asp?clsID=31. Viitattu 5.5.2011.
- Ristimäki, K. 2004. Yrittäjäksi identifioituminen. Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimus nuorten yrittäjyyteen liittyvän identiteetin kehityksessä. [Verkkojulkaisu]. Vaasan yliopisto. [Viitattu 18.3.2014]. Saatavana: http://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_952-476-061-4.pdf. Viitattu 7.5.2011.
- Ristimäki, K. 2007. Yrittäjyyskasvatuksen osalliset. Teoksessa: P. Kyrö., H. Lehtonen & K. Ristimäki (toim.) Yrittäjyyskasvatuksen monia suuntia. Hämeenlinna: Tampereen yliopiston kauppakorkeakoulu - Juvenes Print, 35.
- Ristimäki, K. & Evälä, A. 2001. Arvioiva kartoitus suomalaisesta yrittäjyyskasvatusmateriaalista vuonna 2000. Vaasa: Vaasan yliopisto. Vaasan yliopiston julkaisuja. Selvityksiä ja raportteja 74.
- Ristimäki, K. & Vesalainen, J. 1997. Arvioiva kartoitus suomalaisesta yrittäjyyskasvatusmateriaalista. Vaasa: Vaasan yliopisto. Vaasan yliopiston julkaisuja. Selvityksiä ja raportteja 22.
- Rodrigues, R., Dinis, A., Paco, A., Ferreira, J. & Raposo, M. 2012. The effect of an entrepreneurial training programme on entrepreneurial traits and intention of secondary students, in Burger-Helmchen, T. (Ed.), Entrepreneurship – Born, Made and Educated, In Tech, Rijeka, pp. 77–92.

- Rotter, J.B. 1966. Generalized Expectancies for Internal versus External control of Reinforcement. American Psychological Association. Psychological Monographs 80 (1), 1–28.
- Römer-Paakkanen, T. 1999. Yrittäjyyttä ja yrittävyyttä korkeakouluihin! Teoksessa: P. Kyrö, K. E. Nurmi & T. Tikkanen (toim.) Yrittäjyyden askeleita yhteiskunnassa. Helsinki: Yliopistopaino, 132–147.
- Römer-Paakkanen, T. 2007. Korkeakouluopiskelijoiden käsityksiä yrittäjän ammatista uravaihtoehtona. Teoksessa: P. Kyrö., H. Lehtonen & K. Ristimäki (toim.) Yrittäjyyskasvatuksen monia suuntia. Hämeenlinna: Tampereen yliopiston kauppakorkeakoulu - Juvenes Print, 174–195.
- Seinäjoen ammattikorkeakoulun opinto-opas 2010-2011. [Verkojulkaisu] Seinäjoen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 20.3.2014]. Saatavana: http://www.seamk.fi/Suomeksi/Haluatko_opiskella/Hakeminen/Opinto-opas.iw3.
- Sequeira, J., Mueller, S. & McGee, J. 2007. The influence of social ties and self-efficacy in forming entrepreneurial intentions and motivating nascent behavior, Journal of Developmental Entrepreneurship, 12 (3), 275–293.
- Shay, J. & Terjesen, S. 2005. Entrepreneurial aspirations and intentions on business students: a gendered perspective, A paper presented at the Babson Entrepreneurship Conference, Boston MA.
- Souitaris, V., Zerbinati, S. & Al-Laham, A. 2007. Do entrepreneurship programmes raise entrepreneurial intention of science and engineering students? The effect of learning, inspiration and resources, Journal on Business Venturing, 22 (4), 566–591.
- Suomen uusyrityskeskus 2009. Lehdistötiedote 14.9.2009.
- Suomen uusyrityskeskus 2010. Lehdistötiedote 7.6.2010.
- Tilastokeskus 2004. Yritykset toimialoittain. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 15.3.2014]. Saatavana: <http://statfin.stat.fi/statweb/start.asp?LA=fi&DM=SLFI&lp=catalog&clq=yritykset>.
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Tuuri, T. 2011. Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden yrittäjyysintentionot: Yrittäjyyskasvatuksen, yrittäjyyskykyjen, pystyvyysuskomuksen ja muiden tekijöiden vaikutus opiskelijoiden yrittäjyysintentionoihin. Yrittäjyys sosiaali- ja terveystieteillä –kurssin kehittämissuhteet ja yrittäjyyskasvatuksen keinot intentiontien vahvistamisessa. Jyväskylän yliopisto. Kauppakorkeakoulu. Pro gradu-työ. Julkaisematon.

- Varamäki, E., Tornikoski, E., Joensuu, S., Viljamaa, A. & Ristimäki, K. 2011. Entrepreneurial Intentions of Higher Education Students in Finland: a Longitudinal Study. Proceedings on ICSB Conference, 15-18 June, Stockholm, Sweden. Julkaisematon lähde.
- Varamäki, E., Joensuu, S. & Viljamaa A. (2014) Ammattikorkeakouluopiskelijoiden yrittäjyysaikomukset, yrittäjyysaikomusten muutos ja näihin vaikuttavat tekijät. Yrittäjyyskasvatuksen aikakauskirja 1/2013, 84-107.
- Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Vesala, K. M. 1992. Pienyrittäjän kontrollipremissit. Sosiaalipsykologinen tarkastelu. Rauma: Acta psychologica fennica. Soveltavan psykologian monografioita 5. Suomen Psykologinen Seura.
- Vihavainen, M. 1999. Yrittäjyys terveydenhuolto-oppilaitoksen opetussuunnitelmassa. Teoksessa: P. Kyrö, K. E. Nurmi & T. Tikkanen (toim.) Yrittäjyyden askeleita yhteiskunnassa. Helsinki: Yliopistopaino, 148-161.
- Wang, C. & Wong, P. 2004. Entrepreneurial interest of university students in Singapore, *Technovation*, 24 (2), 161–172.
- Wilson, F., Kickul, J., Marlino, D., Barbosa, S. & Griffiths, M. 2009. An analysis of the role of gender and self-efficacy in developing female. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 14 (2), 105–119.
- Wilson, F., Marlino, D. & Kickul, J. 2004. Our Entrepreneurial future. examining of Development Entrepreneurship, 9 (3), 177–197.
- Ylikerälä, J. 2005. Yrityshautomokokemuksen vaikutukset tradenomiopiskelijän yrittäjäuran syntyyn ja kehittymiseen. Helsinki School of Economics. A-249.
- Yordanova, D. & Tarrazon, M-A. 2010. Gender differences in entrepreneurial intention: evidence from Bulgaria. *Journal on development entrepreneurship*, 15 (3), 245–261.
- Yrittäjyyskasvatuksen linjaukset ja toimenpideohjelma. [Verkojulkaisu]. Opetusministeriön julkaisuja 2004:18. [Viitattu 20.3.2014]. Saatavana: <http://www.minedu.fi/julkaisut/koulutus/2004/opm18/opm18.pdf>
- Zhao, H., Seibert, S. & Hills, G. 2005. The mediating role of self-efficacy in the development of entrepreneurial intentions. *Journal of Applied Psychology*, 90 (6), 1265–1272.

LIITTEET

-Teemahaastattelu 1

-Teemahaastattelu 2

Teemahaastattelu 1

Ammattikorkeakoulu:

Haastattelija:

Haastattelu-aika (pvm ja kellonaika):

Haastateltavan nimi:

Opiskelijan taustatiedot

- sukupuoli
- ikä
- ammattikorkeakoulu, koulutusohjelma, vuosikurssi, toistaiseksi kertyneet opintopisteet
- Onko mahdollisesti opiskellut aiemmin jossain muualla, onko muita tutkintoja?
- Onko lähipiirissä yrittäjiä? *tarkennus: ovatko vanhemmat, sisarukset, puoliset jne. yrittäjiä*
- Onko osallistunut opiskelijakunnan toimintaan? *tarkennus: miten?*
- Onko tehnyt töitä opintojen ohella? *tarkennus: kuinka paljon, minkä laisia töitä?*
- harrastukset

Opiskelijan yrittäjäsaikomukset

- Onko opiskelija kiinnostunut yrittäjyydestä? *tarkennus: miksi on tai miksi ei ole?*
- Miten todennäköisenä opiskelija pitää, että hän ryhtyy jossain vaiheessa uraansa yrittäjäksi? *tarkennus: Jos pitää todennäköisenä, sitten voi kysyä miten todennäköisenä opiskelija pitää, että hän ryhtyy yrittäjäksi heti valmis-*

tumisen jälkeen (1-7, 1= erittäin epätodennäköistä, 7= erittäin todennäköistä). Jos pitää epätodennäköisenä, kysytään missä olosuhteissa tai tilanteessa opiskelija voisi kuvitella ryhtyvänsä yrittäjäksi.

- Minkälaista uraa ja työtehtäviä opiskelija itselleen toivoisi heti valmistumisen jälkeen?
- entä sitten pidemmällä aikavälillä
- Mitkä ovat opiskelijan mielestä palkkatyön hyvät/huonot puolet yrittäjyyteen verrattuna?
- Mikä tai mitkä asiat ovat eniten vaikuttaneet opiskelijan omiin näkemyksiin yrittäjyydestä = yrittäjäksi ryhtymisessä?

Opintoihin liittyvät kysymykset

- Onko opiskelu lisännyt kiinnostusta yrittäjyyteen? (*tarkennus: jos on, minkälaiset kurssit erityisesti*)
- Onko suorittanut jotain yrittäjyysopintoja? Jos on, mitä ja minkälaisia ne olivat? *tarkennus: kuinka monta opintopistettä, missä vaiheessa opintoja, miten kurssit oli toteutettu – luentoja vai perustettiin yrityksiä vai...?*

Lähipiirin tuki

- Minkälaisena pitää omien vanhempien tukea, jos opiskelija alkaisi yrittäjäksi valmistumisen jälkeen?
- Minkälaisena pitää kavereiden tukea, jos opiskelija alkaisi yrittäjäksi valmistumisen jälkeen?
- Minkälaisena pitää tyttö/poikaystävänsä/puolison tukea, jos opiskelija alkaisi yrittäjäksi valmistumisen jälkeen?

Yrittäjyysaikomusten muodostumiseen liittyvät kysymykset

- Onko joidenkin henkilöiden yrittäjyysesimerkki vaikuttanut opiskelijan näemyksiin oman yrittäjyysuran suhteen? (joko positiivinen tai negatiivinen esimerkki)
- Onko töissä käyminen vaikuttanut opiskelijan omiin yrittäjyysaikomuksiin jollain tavalla? (positiivisesti tai negatiivisesti)
- entä työharjoittelu? (positiivisesti tai negatiivisesti)
- entä mahdolliset yrittäjyyskurssit? (positiivisesti tai negatiivisesti)
- entä opinnot kokonaisuutena ottaen? (positiivisesti tai negatiivisesti)
- entä harrastukset?
- Minkä seikkojen opiskelija itse kokee eniten vaikuttaneen yrittäjyysaikomuksiinsa tähän mennessä? *tarkennus: miksi hänen yrittäjyysaikomuksensa ovat nousseet Entre Intentio –kyselyssä ykköseltä kakkoselle / kolmoselle.*
- Mitkä seikat eniten tulevat vaikuttamaan siihen, ryhtyykö opiskelija yrittäjäksi jossain vaiheessa? Arveleeko että perheellä, työttömyydellä, yleisellä taloustilanteella yms. on merkitystä?

Lopuksi

- Millä keinoilla opiskelija arvelee, että yrittäjyyden kiinnostavuutta uravaihtoehtona voisi parhaiten lisätä?

Teemahaastattelu 2

Ammattikorkeakoulu:

Haastateltava:

Haastattelu-aika: (pvm ja kellonaika):

Haastattelija:

Opiskelijan taustatiedot

- sukupuoli:
- ikä:
- ammattikorkeakoulu, koulutusohjelma, vuosikurssi, toistaiseksi kertyneet opintopisteet:
- Onko mahdollisesti opiskellut aiemmin jossain muualla, onko muita tutkintoja?
- Onko lähipiirissä yrittäjiä? *tarkennus: ovatko vanhemmat, sisarukset, puoliset jne. yrittäjiä?*
- Onko osallistunut opiskelijakunnan toimintaan? *tarkennus: miten?*
- Onko tehnyt töitä opintojen ohella? *tarkennus: kuinka paljon, minkä laisia töitä?*
- harrastukset:

Opiskelija yrittäjänä

- Milloin opiskelija ryhtyi yrittäjäksi? *Tarkennus: oliko tähän jokin erityinen syy, miksi opiskelija perusti yrityksen?*
- Millä alalla yritys toimii? Mitä tekee?
- Minkälaista uraa ja työtehtäviä opiskelija itselleen toivoisi heti valmistumisen jälkeen?

- entä sitten pidemmällä aikavälillä? *Tarkennus: onko suunnitelmissa esimerkiksi laajentaa yritystoimintaa?*
- Mitkä ovat opiskelijan mielestä palkkatyön hyvät/huonot puolet yrittäjyyteen verrattuna?
- Mikä tai mitkä asiat ovat eniten vaikuttaneet opiskelijan yrittäjäksi ryhtymisessä?

Opintoihin liittyvät kysymykset

- Onko opiskelu lisännyt kiinnostusta yrittäjyyteen? (*tarkennus: jos on, minkälaiset kurssit erityisesti*)
- Onko suorittanut jotain yrittäjyysopintoja? Jos on, mitä ja minkälaisia ne olivat? *tarkennus: kuinka monta opintopistettä, missä vaiheessa opintoja, miten kurssit oli toteutettu – luentoja vai perustettiin yritys vai...?*

Lähipiirin tuki

- Minkälaisena piti omien vanhempien tukea ryhtyessään yrittäjäksi?
- Minkälaisena piti kavereiden tukea ryhtyessään yrittäjäksi?
- Minkälaisena piti tyttö/poikaystävän/puolison tukea ryhtyessään yrittäjäksi?

Yrittäjyyden muodostumiseen liittyvät kysymykset

- Onko joidenkin henkilöiden yrittäjyysesimerkki vaikuttanut opiskelijan näkemysmiin ja oman yrittäjyysuran syntyyn? (joko positiivinen tai negatiivinen esimerkki)
- Onko töissä käyminen vaikuttanut opiskelijan omaan yrittäjyysuraan jollain tavalla? (positiivisesti tai negatiivisesti)
- entä työharjoittelu? (positiivisesti tai negatiivisesti)
- entä mahdolliset yrittäjyyskurssit? (positiivisesti tai negatiivisesti)

- entä opinnot kokonaisuutena ottaen? (positiivisesti tai negatiivisesti)
- entä harrastukset?
- Minkä seikkojen opiskelija itse kokee eniten vaikuttaneen yrittäjyyden syntymiseen tähän mennessä?

Lopuksi

- Millä keinoilla opiskelija arvelee, että yrittäjyyden kiinnostavuutta uravaihtoehtona voisi parhaiten lisätä?